

Николай
БАБОГЛУ

ТАРАФЫМЫН ПИЕТЛЕРИ

**Николай
БАБОГЛУ**

Николай
БАБОГЛУ

**ТАРАФЫМЫН
ПИЕТЛЕРИ**

СТИХЛАР

АРХИВ
СТЕПАНА КУРОГЛО

К И Ш И Н Е В, ЛИТЕРАТУРА АРТИСТИКЭ, 1988

ББК 84 Г
Б 12

ХУДОЖНИК Д. САВАСТИН

Б $\frac{4702150000-114}{М 756(10)-88}$ 24-88

ISBN 5—368—00024—3

©Издательство
«Литература
артистка», 1988

ЩЕДРОСТЬ ДАРОВАНИЯ

В живописном гагаузском селе Кыпчак, прямо в сердце солнечной Буджакской степи, в лунную ночь 1928 года родился в семье крестьян — исконных труженников, но и сказителей и народных сочинителей — сын Николай. Кто бы мог предсказать, что тогда в маленьком домике взойшла звезда будущего писателя?!

Теперь творчество Николая Бабоглу известно широкому читателю. Горячий отклик и одобрение снискали его книги рассказов и повестей — «Легенданын изи» («След легенды»), «Каранфилляр ачты епидан» («Гвоздики расцвели вновь»), «Дунай, гир ичери!», «Дунай, пожалуй в дом!») и многие рассказы, опубликованные в периодической печати, коллективных сборниках, в учебниках не только на родном языке, но и в переводах. В них увлекательно, с тонким юмором автор повествует о похождениях предков при переселении в зеленые степи Буджака; о первом колхозе в селе и первых трактористах; о русском гении, скитавшемся и в этих степях, — Пушкине, память о котором бережно хранят сельчане; о становлении Советской власти в гагаузской деревне; о буднях и нелегких проблемах хлеборобов и виноградарей; о цене воды в Буджакской степи; о скотоводческой старине предков.

Прозу писателя характеризует общественно значимая тематика, ясное видение проблем жизни, яркий колорит образов, их художественная законченность, динамичное ведение повествования, живость диалогов, реплик, чисто народное богатство языковых средств, выразительность, эмоциональность.

И вот прозаик выступает теперь и как поэт. Выходит неожиданно, свежо, зрело.

Предлагаемая читателю книга стихов, поэм, легенд и сказок в стихах «Тарафымын пиетлери» («Напевы родного края») — лучшее свидетельство твор-

ческого преобразования писателя, уже многоопытного гагаузского литератора, члена Союза Писателей СССР. Да, Николай Бабоглу — и поэт.

В свой первый поэтический сборник он включил только новые сочинения. Это — поэзия глубокого мышления, наблюдательности, свежего видения и трактовки, образности высказывания. У него свой оригинальный индивидуальный почерк, не подражающий кому-либо, свои способы поиска, обобщения и передачи своих чувств, наблюдений.

Условно книга состоит как бы из разделов: «Асирим» («Мой век») посвящен проблемам современности и преобразований в нашем обществе: «Поэма-лар, легендалар, масаллар» («Поэмы, легенды, сказки») — художественно осмысливает важные события прошлого, «Инжә дуйгулар» («Нежные чувства») — стихи о любви, а в разделе «Гӧлгелӧр» («Тени») поэт художественно изображает отдельные негативные явления в жизни, выражает свое непримиримое отношение к ним.

Выход книги приурочивается к шестидесятилетию писателя. Пожелаем ему доброго здоровья и новых творческих свершений. Думается, что читатель поразмышляет вместе с ним над поднимаемыми проблемами и по достоинству оценит его творчество.

Дионис Танасоглу

АСИРИМ

Сана кабаат атып,
Пак делирер оннар,
Кимә дүшүш дүштү
Кувет куллансыннар.
Кору ахмаклардан
Гелән гүннермизи,
топраа, оту, бизи...
Кызгын ко севелим,
ийдә — севинелим,
зорда хич коркмайлым,
түркү дә чалалым.
Олсун дуумак, өлүм,
ама сырасында...
Салт битмесин гүннәр,
тыканмасын дүннә
мантар карасындан.

ИНАНЭРЫМ

Инанэрым бән сени, адам,
 айдынны, гүнү хем лүзгери.
 Замандан насыл инанмышларды
 инсаннар, үстүндә ерин о гезеннәр...
 Насыл инансыз йола гитмәә
 сора да гери гелмәә?
 Насыл да севмәә, хем насыл
 беклемәә

евлат дуусун?
 Насыл инансыз олур
 йарын да сабайлан гүн дуусун,
 сабаа олсун?
 Хем олур сабаа оялансын,
 инансыз йа хич оламасын —
 хеп зындаң каранныкта
 дүннә калсын...

Насыл инансыз екин ерә екип
 беклемәә берекети?

Инанэрым бән сени, адам!
 Инанэрым чок, ани: йолжү
 евә етишежек!

Ким хализ север —
 севилежек!

Ким евлат беклеер —
 она евлат бу дүннейә
 мутлак, гележек!

Екили тарла ешережек!
 Сабаайы да баклейеннерә
 томбарлак гүн дуважэк!
 Инанэрым бән!

УЗАК ҚОСМОСТАН

Атлы пинип масаллара
Учэрыз уз йылдызлара,
Билмәә ени не вар истеериз,
Конуп Айа да динненериз...
Ирак космос увасындан,
Булутларын арасындан
Мави о томбарлаа гөрериз
чок билмезликлери чөзериз...
Гөзәл не вармыш кундаамыз —
Корунтуда да увамыз!
Тә оннары тез корумаа,
Ки йансыннар хич бракмамаа!
Атлы пинип масаллара
Хеп учалым йылдызлара,
Хеп булалым, не билмеериз —
Галактика — ичеримиз...!
Достлук хем услулук долсун,
Дүннә бир истейиш олсун.

ТОПРАК

Гениш о сыртында тутэр
Байырлары хем даалары,
Алчакларда да о чалкээр
Денизлердә далгалары.

Кышта о динненер услу —
Бузу каарлар она кундак,
О динненер, хазырланэр
Ки енидән дуурмаа ушак.

Тә илкйазын кабул едер
Еркен елдән тоумнары,
Сора чичеклән дә гелер —
Хош гетирер ушаклары.

Баашлээр хич өдексиз сыжак
Хем айдыннык ичин верер,
Чок дарсымак сусузууну,
Елбетки, генә о дүзер.

Да ен зенгин баашышыны
О өмүрә баашлээр,
Хем отлардан бакышыны
Севдайлан каршылээр.

Сабайлан о истеер гөрсүн
Шенник хем дорулук,
Өмүрүнә кайыл билсин
Саалык хем услулук...

ЕНИЛЕНМӘК

Хер бир гүн гечән
дийштирер бени,
дийл кайыл, кайыл —
йапыйор ени.

Пак акэр сулар,
саат коуэр саады,
Троян валындан
салт ады калды...

Кыпырдээр байыр,
солуйэр дениз,
дийшилер ташлар,
дийшилериз биз...

Дурмээр фиданнар,
башчам гержиклеер,
гүр сык йапраклар
хеп зиделенер!

Жүмнә бу йолдан
хепсимиз гидер,
саадан хем солдан
зор көстек енсеер...

Хич йок не күсмәә
гелән гүннерә,
оннар хеп истеер
заамет таа зиедә!

О дүнкү сырам
бүүн башка өтөр,
ама былдыркы
фырында түтөр...

.

Йок услум биздә —
билмеериз дурмак,
өзлү хамурдан
йурулмайыз пак!

ГОРДУМ СЕНИ, ТОПРАК!

Бакардын сән бана, топраам,
бир бөжежәә ми үстүндә,
бәнжәәздим о, нижә отун
бир йаамурсуз курак гүндә.
Гечти йыллар, куветлендим,
да таныдым, кимим кендим.
Не ий, беендим, зиделедим,
Не бееенмедим, хеп көкледим,
гери дөндүм, пишман олдум...
Бакардым пек гөкә мави,
Арардым хеп канат кави.
Булдум, учтум сендән узаа —
сыжак кужаам...
Бактым сана хем узактан —
Гөрүп нижейсин сән, йувам...
Не бүүктүк йа, ачан евдән
сана бакардым бән!
Ама те шинди узактан —
сән пек күчүксүн, ыхкымсыз...
Топчаз гиби учарсын хеп,
йолларында, белли, узак,
Битмәз: белли йолларындан —
сапмаа билмеерсин сән, топрак!
Олә гидерсин, гидежән,
еер сапытмасам сени бән!

ШАФК

Бир кайыккан масалдан
Ай чыкты кырларына,
Булутлар арасындан
Сесетти йылдызлара
Койсуннар мум шафклара,
Гөрүнсүн ки кызлара
Севданын саклылары;
Гыжгырды булутлара —
Нечин пек карармышлар?
Етмейжек ми инсана
О бузлу гечән кышлар?
Каранны, гөлгелери
Гөрүмлү йапты, шафклы,
Салт кахыр-шүпелери
Вермеди даатсын аклы.
Сабаа — батүсуна иш,
Оннары гүнә бракты,
О таа ий, чүнкү, билмиш
Не ачыкламаа саклы.
Гүн дууду. Етиштирди
Геч айы таа йолунда...
Шафкыны кескиннеди
Ай солду сомунунда.
Айбатлы гүнеш сыжак
Енсейжек коркулары,
Сабаалар олсун хеп пак —
Умуду инсаннарын!

ЕТТИ!

Анмак силинмеер акылдан,
 Анмаклан бүүн дирийиз,
 Калдыйсак азбучук инсан,
 Анмаклан биз беллийиз.
 Неләр кайбетмедик йолда
 Не казандык өмүрлән,
 Ениленмәк йолларында
 Карып-каттык гүбүрлән...
 Да тә бүүн даврандык:
 Жансыз олду нечин инсан
 Хем дә хасталандык,
 Чыктык адамныктан,
 Рызсыз нечин калдык?
 Пек йол вердик капсызлара
 Йалан — аслы олду!?
 Дөндүйдүк пак койуннара
 Сүрү уйуз долду...

Шинди етти!

Кабаатлылар — жеза булсун,
 Аслы нейди — аслы олсун
 Инсан да хеп олсун инсан,
 Ким казанды она инан!

ЧИЙДЕМНӘР

Ачын, ачын, чийдемнәр,
Нечин чок уйудунуз
Ак йорган хеп алтында —
Татлымыйды уйкунуз?
Ачын, ачын чийдемнәр,
Ушакларын бакышы,
Чийдемнәр, шен чийдемнәр,
Брактыныз ирак кышы.
Чийдемнәр, хош чийдемнәр,
сабаасы йылын ачык,
Гелдиләр тә турнеләр,
Хем гелди гүнеш, саалык!
Ачын, ачын, чийдемнәр,
Ачын чок хеп кенарсыз!
Ко гелсин хеп турнеләр,
Ко гөкләр дә — «мантарсыз»!

Сабаа олэр евдä,
Серин сабаа чийли,
Гезер гөзүм ердä,
Ерим кахыр гимни.
Сармыш ону йылан —
Атом докуз башлы!
Истеер исин инсан,
Браксын ери йаслы...

Сабаа олэр евдä,
Ко гүн гөзäl дуусун.
Дирлик олсун ердä,
Ко гүн гөзäl дуусун!

ЕШИЛ ТҮРКҮ

Бән гидерим илери
Йол ачык ешил, ешил!
Енсейжән йолу, белли,
Планетам, беним ешил.
Йол сана ачык ийләә,
Сабурлу дүннә беклеер,
Уз йолун тыканмасын —
үректән, жандан истеер,
Ай — гөкүн хич тунмасын!

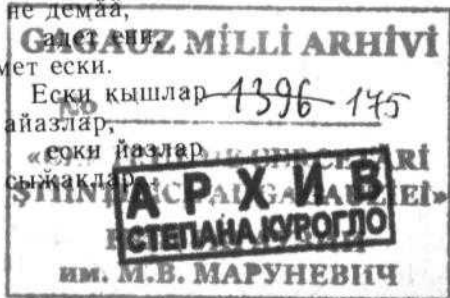
ЕНИ

Ени олдук,
 хептән ени:
 ени йоллар,
 ени маллар,
 ени фикир
 хем бакышлар,
 ени адет,
 ени түркү —
 бир магниттән,
 бир демирдән.
 Ени ми о?
 беки ӊлү?
 Беки дири
 коллээр бени
 о йолумда,
 салт йысытмээр
 о зорумда.
 Түркү, севда
 калды орда —
 пек иракта,
 малилердә,
 папшойлукта...
 Йок не демәә,
 адет ени

кыймет ески.

Ески кышлар
 хем айазлар,

«ески йазлар»
 хем сыймаклар

Фасыл гөрүм —
 ески өлүм,
 ама онда
 башка дөлүм;
 ески гүреш,
 ама онда
 ени диреш...
 Белли хем дийл
 аар хем илин,
 ажы-пелин
 татлы дерин,
 бүүк хем күчүк
 чоктан мы үк?

СЕРГИЙ М. СЕРГИЙ

А. Р. Х. Н. В.
 СТЕПАНА КЮРДО

ИЗДАТЕЛЬСТВО

МАЙ АЙЫН ДОКУЗУНДА

Иаамур гечти, сакланды,
гүрүлтү араланды,
Гөк кушаклан кушанды...
Хер сокак тә, ушаклы,
Пенчерә бакәр сокаа —
Чок майыл олмуш ушаа,
йалабык гөзү, кашы,
йыканмыш пак бакышы;
гүн дә сары пеликли
тә, чыкты севинмекли,
куртулмуш ки ансыздан
о кара булутлардан.
Тә лүзгәр дә көстекли
гитти нижә едекли.
Йалабык ени йапрак,
йаамурдан сора — йалпак.
Бүүн дүннә дә дурланды,
илкйаз ону йыкады;
Ел едер су бойунда,
Май айын докузунда!

Истеерим ушаклар
татлы пек уйусун,
олмаз уйкулары
сабаа каршы копсун.
Истеерим аналар
гүёсүннән дойурсун,
истеерим бобалар
боудай уну үөтсүн,
истеерим ихтиарлар
оул-оулу бүүтсүн,
сабаа хорозлары
даны хеп гетирсин,
хем шафк сыжак ерә
гүн дурмаксыз версин...

БАН ДÄ

Сырадайым, нанда чыртма
 таа пек илери чаарэр,
 Тарладайым, нанда бичмек
 таа гениш кайрым алэр.
 Ачлыктан бән зор чекерим
 хер бир ачлан тутуна,
 Зынданда бӯлә йатэрым
 капалы ким бошуна;
 Евсизләр көшесиндә
 бән дә бөлә бир евсиз,
 Кефсизләр зорларында —
 бән дә бөлә кефсиз;
 Бекчиләрлән хем качэрым
 браконьерин ардына,
 Кайбелән кушлан дүшерим
 гечмиш заман алтына.
 Услулук ичин гидерим
 Ромеш Чандрайлан бӯлә,
 Баарышчыйлан кабледерим
 курбуну сол гүүсүмә!
 Ишамаа пек севинерим
 бир дүннейлән барабар,
 Бош гелир — бән рет едерим,
 кәр ахмак та сайсыннар.

БУЖАК, САН ЕЖЕЛИМ

Дүүлер үрääм боллу-боллу,
Дарсык жаным севда долу,
Сенин ичин жет-ежелим!
Беним топраам, беним свим.

Сенин бән дә башчажыында
Бир филизчиким, йапражык,
Гүнә дору гөзүм ачык,
Беним Бужаам хем ежелим!

Бир мум о софрана олсам,
Имек, ички сана долсам,
Сана бир шафк бән едейим,
Да «варым дүннедә!» дейим.
Беним Бужаам, беним свим,
Ана топраам хем ежелим!

ТУНА СУЛАРЫ

— Сиз, мави сулар,
Сиз кави сулар!
Не пек чок ташлар
Не пек чок йашлар
Дибниздә вар?
Сән, ихтиар дерә,
Сән, гениш дерә!
Хем денизә ак,
Хем дә бизә бак,
Биркач лаф сөлә
Бобалар ичин,
Дәдулар ичин.
Сөлә, билелим,
Сана гелелим
Данышмак ичин.
— Сеслә, бә олан,
Сербестли оглан!
Суйумда йаш вар
Үрәәмдә таш вар —
Бу дийлдир йалан.
Беним суйумда
Беним бойумда
Дедән аалады
Зехир баалады
Чаты бойнунда.
Запта о дүүндү,
Мум гиби сүндү...
О сизин ичин,
Қысметлик ичин —
Тә нечин дүүндү!

КАУШУМ

Каушум, сән каушум,
 Канатлы беним кушум
 Нәндан сән канат алдын
 Нечин пек сусуз калдын?
 — Да сусуз ачан йандым
 Сусузлуума дайнадым,
 Нередән дә гечмедим,
 Гөлжүклердән ичмедим...
 Сызынты арардым пак
 Хем олсун дурук, кырнак;
 Пынарда олсун серен
 Олмасын суйу герен.
 Пиетимә верди канат
 Дүннейин аслылары,
 Коштурсун пегасым-ат,
 Йапты чөшмә сулары.
 Чок ишә бән дүшүндүм,
 Чок иш аклымдан гечти,
 Ачан хептән үшүдүм,
 Пиетимдән сыжак ичтим!
 Сыраларым дизилди
 Терли бийаз кийада,
 Нижә чифтчи екини
 Атыр кара надаза.
 Аар иштә — пиетчиликтә
 Келемә топраа сөктүм,
 Зорда демедим «нестә» —
 Ажы дорулуу дөктүм.

Сусузлуум учсуз — боржум
Топраама, ана дилә,
Оннардан сесли түркүм,
Ий дә, фена да бӯлә...

Безбелли о хализдән
Вар пиетчи бу дүннедә,
Қаушу ким аннады,
Ким ондан ихлам алды.

Иабанжылык гезәрди
бобамнан хеп бүлә,
дүшүннән зенгиннәрди,
айнында — хеп өлә.
Гүннәр гечип гидәрди,
гидәрди илери,
Кышы — йаз бекләрди,
таа чок — о гүзлери...

СУСМАК ТҮРКҮСҮ

Чадыр мерасында — курган
 Дерин евеллән көк-көкә,
 Иатырды өртүлү гөкләрлән
 бир тепә.

Дизмишти вакытлар
 сайы дизилернә
 узак биннәрлән йыл!

Гелип-гечәрди вакытлар,
 хич сормадаан кимнәр
 нейә кайыл, нейә дә дийл
 кайыл.

Иакарды вакытлар тепелердә
 атеш йалыннарны,
 да савашырды шылатсын бизә
 тепә ичиндеки инсаннарны...
 Иа скиф гөлгелери чыкардылар
 ордан авшам-авшам
 тепә долай дизи гезәрдиләр
 улам-улам.

Огуз, славян миллетлери,
 печенегләр —
 кимнәр дерин чоктан бу ерлердә
 гезмиштиләр...

Сорарды гөлгеләр: нәнда бүүнкү
 сенселениз?

Хани оннар, кими гөрмәә хем
 ишитмәә истеериз биз?

Ама тепә сусэр. Сусмак та биткидә
 суса-суса быкэр!

Олур му бунжа йыл сусмаа, ачан
 вакыт дипсиз?
 Да сусмаклар чекеттирер
 Бужак тепесиндә узун түркүлерни
 пиетсиз...
 Лүзгәрлән гүнешләр гелерләр
 сеслемәә,
 Хем йылдызлар булут капусуну
 аралайып,
 Шашып атэрлар гөз боз тепейә...
 Дизер сайы узун о иплернә
 хеп таа чок йыл.
 Вакыт тә хеп гечер-гидер,
 Хич сормадан, кимнәр она кайыл
 кимнәр дә дийл кайыл.
 Тепә дә, гөк йорганнан өртүлү
 сусмаклан алышмыш,
 Беклеер, беким айырырлар,
 не ескидән
 енийлән карышмыш...

СЕНСЕЛЕМИН МАСАЛЫ

Түркүлерин аар сесиндә,
Адетлерин бир несиндә
Легендайа йола варэрым,
Кендим аслы жувап арээрым.

Гечмиш ишләр ачып-сөкерим:
О дедеми кырда гөрерим
Хеп кошулу талигаларлан,
Хеп сүнмедик улингаларлан.
Гөчү хепси йаннарында,
Саклы корку жаннарында,
Шүпелердән узак дандан,
Хем таа беллийсә не йандан..

Чок сабурлу оннар беклеер,
Ачан умут хеп таа түтер,
Олсун сабаа, олсун айдын,
Гелсин кысмет, гелсин йардым.

Тә бир ени динненмектә,
Бир түркүдән ийленмектә,
Сабаа олэр, гүнеш гүлер,
Бу кысметә сә аз гелер.

Инсаннарын умутлары
Гүдер гөктә булутлары,
Оннар са салт селәм верер
Да илердә салт йол беклеер...

Ватаныны нечин бракарды,
Не, өлүмдән ми о коркарды?
О өлүмдән корку билмәзди,
О душманы да простетмәзди.

Хеп узансын сойу истәрди,
Да салт о батерә гезәрди
Дедәм кысмет йолларында,
Гөктән Саман йолларында.

Вердийсә музалар
 бана бираз верги,
 жана ачылайым,
 пиет чалайым кескин,
 дайрам дүүлсүн ешкин —
 севда аннадайым.
 Корда пишмиш сөзүм
 үреклерә дийсин,
 Теним о аслыйы
 гөлмек гиби гийсин.
 Көр кысканчлык дүшсүн
 беним лүзгеримдән,
 амазчылар сүнсүн
 корлу сөзлеримдән.
 Арамыза гелсин
 дирлик хем йалпаклык,
 Инсан арасында
 калсын салт инсаннык!

ГИДЕРИЗ БИЗ

Ачыкладым сени ми бән,
Да капладың бени ми сән?
Сусунтундан шаштым, калдым,
Сериннииндән хавез алдым
Таа замандан бүлә алдым —
Сени ми бән, сән ми бени?
Күчүклүүмдән хеп бу салгын
Өрселейип сарэр бени...
Гидериз, хеп гидериз,
Гидериз, йол өлчериз
Калды мы аз таа чок му вар?
Не таа илин, не таа пек аар..?
Гидериз биз сеслеериз
Аңызларда турнелери,
Иыэрыз биз, беклеериз,
Иыыдык ани тепелери...

СЫРАЛАРЫМ

Сыраларлан бән екерим
Тоум севдайлан карышык,
Хем долу оннар хем бош тә,
Хем шафклы хем караннык...
Ниетлерим гидип гелерләр,
Деринниклердән чыкэрлар,
Башактан екмек олэрлар
Хем дә тоум генә сырайлан...
Башында сенин дә сыралар,
Гений, чалылы чембер,
Сонунда өлүмсүзлүк
Беким сана гетирер.
Иаш севла мы гөзүндә
Хеп сыралардан акэр,
Денизлә дә далгаларлан
Хеп сыра калкып атлээр.
Сыралао йолун сенин
Хем дүүман, гечинн, олдуун,
Кысметтән татлы йудум,
Башлантын хем дә сонун...

КИЯТЛАР

Ушаклыымдан кийат гелер,
 Бән оннары авшам-сабаа
 Ушакларма хеп окуйэрым,
 Кимси бийаз, кимси кара — түрлү
 онар.

Дейжән титси масал санэрым,
 Беким титси дә масалдан,
 Ама оннар йашамактан...
 Тә бир гөзәл бийаз кийат
 Оникинжи йаштан гелер:
 ал байраклан дуумасына
 Молдовам севинер!

Таа ардына, онүчүмдән
 Кара бир гарга кийат

етиштирер,

Да о бана женгин чекетмеси
 ичин хабер верер —
 кан дөкүлер, өлүм гидер...

Да тә Москва хабер йоллээр:

Душманнара ки бойунда
 лобут олэр.

Онбешинжи йашларымдан
 бийаз кийат канадында
 хабер гелер Сталинградтан:
 фашизманын куветлери
 фаланылды, дүштү запа.

Таа сонунда бир ен бийаз

гугуш гиби

Кийат учэр тә Берлиндән:

Кара кувет дүшмүш-батмыш
кәр делиндә...
Да тә, артык бундан сора
кырк йыл олду
бийаз кушлар — шен кийатлар
севинч хабер даадар:
Ватанымын генишлииндән
боллу йамшамамыз гүндән!
.
Кими керә сә ансыздан
бир сийректә учэр күллү
кара кийат — беним йанык,
йанык хем ач ушаклыымдан...

САЛЛАНГАЧ

Саллээр о бахтымыз бизи
Ашаа хем йукары,
Онда ама о йол бези
Тутэр булутлары.
Ама саваш, жаным,
Чалыш хеп хызланмаа,
Чалыш не казандын,
Саклы ки тутмамаа.
Кувет саллангачта —
Гери гелмесиндä,
Чыкып йукарсына,
Дүшер тã енидãн...
Отур оулуннан йаннашык,
Оул-оулун йа отурсун —
Тã шинди бак, не хызландык!
Олмаз хич саллангач дурсун.
Йукары-ашаа учэрыз,
Хызлы, хызлы хей, оуларым!
Хызландырэрыз ахтлары —
Билинмеер хич она быкым!
Бүүнкү бу оуларда салым —
Бизим беенмедилär öрнää,
Ески, сайылэр, чаты
Артык тã сарылды дирää...
Гелер сыра биз инелим,
Генчлär ко билднини йапсын,
Калэр биз салт севинелим,
Ки вар шиндãн ким саллансын...

Ахтлы сиз учун, ушаклар,
Биздән хем таа пек йукары!
Гелдийнән дә сизин оулар,
Бүлә хеп алын оннары.
Сизә ама саллангачта
Ер дар башларсайды гелмәә,
Учсун ха бракын оуларныз,
да сиз башлайыныз инмәә.

СЕЛӘМ

Гезер селәм дүннедә
Орта, бужак, көшедә.
Сән, бән варыз нередә —
Дайма селәм дә бүлә.
Гечер челик о телдән,
Гечер гөзсүз эфирдән,
Бир бакэрсын «Жигульдә»,
Сора — ени гелиндә,
Йа да инер гемидән...
Бән селәм йолламээрим,
Аалемнерә инанмээрим,
Севиндикчә севинерим,
Бән ачан кендим верерим.
Үректән ону сөлеерим
Сөледним гиби, ийлерим.
Ко гүлүмсесин үзләр,
Кабарсын гелән-гечән,
Ани вар она селәм!
— Хей селәм, деликанны!
Селәм сана, мари кыз!
Сана да селәм, йылдыз!
Дуумак евинә селәм —
Дүннейә гелдик ордан,
Агроном, сана да бән
Селәмымнан ийлежәм!..
Селәм башаклы кыра,
Чавдара боудайлара,
Мейвалы башчалара!

Чок селәм хем баалара,
Таа да бир селәм сана,
Електрика шафкына,
Трактора машинайа,
Көмүрә хем дүз йола...
Чок селәм таа солдата!
О дурэр корумакта,
Дүннейи куртармакта!
Хей, учак, сана селәм!
Сән учэрсын, уч узаа...
Кимнерә олэр сабаа,
Хепсинә селәм бендән —
Бу сыжак та гүүдемдән!

ОСАННА!

Одам беним боудайа,
 Аар башаклы тарлайа!
 Женк чифтчийи өлдүрдү,
 Оинадына бүүдү.
 Вар түркүм деделерә,
 Гезмишләр чок ерлерә,
 Айырмыш ани отган
 Илк башаа-екмек йапан!
 Хем о устайа адсыз,
 Ани чок вакыт раатсыз
 Илкин дүзмүш текерләя
 Хич дүшүнмейин бүүкләя.
 Таа чалэрыз үсек гимн
 Корумуш дили хем ким,
 Пиетчийя илк, Гомеря,
 Стих баашлайан бу еря!
 Некадар йаш йашайжам,
 Топраа ода йазажам,
 Билмеер ки боллуу сыныр
 Бир керя дэ дийл кысыр.
 Денизя дэ метинниим —
 Йок дурдууну ишиттиим,
 Услугуз халы ичин
 Хем тузлу дады ичин.
 «Саа ол!» дейжам өмүрә —
 Дүннедә ен бүүк гүлә,
 Чекетмесиня онун,
 Олмасын ки хич сонун...

ДОСТЛУК ИЧИН

Чаларды Лунга бойунда,
 чаларды бир чыртма
 Эшелоннар да меркездән
 гечәрди —
 Вагоннарда гелирди
 ирактан
 Көмүр, цемент хем аач
 Бужак кырларына...
 Чаларды о чобан чыртма, суйа
 сүрүйлән инерәк...
 Да Лунга хеп услу акарды
 йолунда,
 Сулар, дири достлук ичин
 чыртмайлан,
 О вагоннарлан хем саклы
 дилдә сөзлешерәк,
 Селәм йоллардылар узаа —
 ким үклетмишти
 о вагоннары,
 Сеслесиннәр бу чыртмайы; дерә
 шыпыртыны сеслә,
 Сиз, өмүрүн солуу хем дә сеси,
 йашайын саде барабар!
 Еер сиз олмайдыныз бөлә дири,
 Насыл етишежейдиниз денизлерә,
 жана?
 О Лунга бойунда өзгә чаларды
 бир чыртма, —
 Хем эшелоннарын узун баартмаклары
 Жувап едәрдиләр она.

ЛАФ ОЛМУШ

Сормушлар бир гежейя:
 — Қим о таа узун хем бүүк?
 — Бәним: ен бүүк, ен узун
 кыш-декабри айында, —
 о гелмишти жуваба...
 Сора хеп бу соршу
 Гүндүзә дә коймушлар:
 — Бәним: ен бүүк, ен узун
 йазынкы июнь айында, —
 бу жувап гелмиш ондан.
 — Биз гүндүзлән — биртакым,
 бән өлә йаптым, —
 коркулу гежә демиш
 хем дә сора еклемиш:
 — Еш ики, ики кардаш
 бир акраныз, башабаш...
 — О белли, нәпмаа буна,
 биз кардашыз, хакына;
 дийлсин ама биртакым
 сән бенимән, кардашым.
 Бәним бүүк хем айдынжы
 хем сыжак йысыдыжы;
 Сәнсин суук хем каранлык,
 хем билмәз бир сакыннык...

КЫР СЕСЛЕРИ

Күчүк ватаным,
Анам хем каным,
Сефта гүнешим,
Илк сабааларым.
Дуума тарафым —
Сары булутлар,
Капу онүндә
Хашлама дутлар.
Трака сеслери
Чайыра синмиш
Коч сүрүлери
Дерейә инмиш.
Без чырпэр кызлар,
Серер чименә
Калкэр карылар
Еркен ишинә.
Иамачта пелин, —
Тепеләр алчак
Гөкүн кенары
Гөрүнер узак.
Гөрүнер, чаарэр
Илери темрә,
Етиштин — качэр
Таа ирак ерә...
Ватаным беним
Ен бүүк дүннедә
Онуннан жаным
Баалы бу ердә.

САЛЛАНГАЧТАН

Сән бир сырам сыклетимдән,
Иаш дамнасы гөзлеримдән,
Зор сыражыым йазылмадык,
Гүллү башчам казылмадык;
Дүшлеримдә дайма бүлә
Дийл нечин айнымда олә?
Нестелермин сән бир неси —
Дуума ердән топраан сеси.
Паалы түркүм чалынмадык
Саллангачтан алынмадык...

ДУУМА ЕШИК

Таныштым онуннан емеклемектә,
 калкындым сефтә, ондан хем тутундум,
 илк адымжымы да бойунда йаптым;
 көшедә кескин хем бурнуму сойдум,
 ама дурмадым, тә енидән калктым,
 таа бир адымжык инат йаптым...
 Зор хем пек паалы чыктыйды

о бана —

шиш гержик койду көрпә о анныма,
 дирсекляр сойук, дудак мос-мор,
 үзүмү йашлар йакэрлар нижә кор.
 Раат ама хич йок — кефим хеп

тутушэр,

өрүмәә ахтым хеп кызышэр!
 Енидән тай-тай да качарак
 хызландым ешәә, да... йыкылдым
 капуда о көшейә...

Кимсейди, тез калдырды, бакты,
 кычыма чыпак шамар йакты:
 «Пат кенарында гез! Йа ахмаа!
 Не ләзым сана еший хеп атламаа?»
 Бакындым гөзәл о бүүклерә
 да сүрүнерәк — ху, генә о ешәә!
 Канатлы калктым, адымнадым,
 бу сыра еший айкырладым...
 Кысметли бендән хич йокту дүннедә —
 йазылайды бу терли о ченемдә!
 Саа олсун дуума ешни-ана,
 ки жөмерт вердийди уроклар бана..!

«ПАПУМ» ЕЛИМДА

Кушкуланды фикирлерим,
Гечер гежәм хеп уйкусуз,
Йолда, евдә хеп гөзлерим,
Раатым качты хич оннарсыз.

Бир аклымда анам-бобам,
Бирин дә — ев сачак алты,
Топрак о, нәнда сундурмам,
Шен нәнда күчүклүүм калды?
Қоллээр бени темрә гиби
Хеп айнымда дүшлеримдә,
Гүллү башчам, сачак алты
Хем бән дә «папум» елимдә.

ЕСМЕР ЕКМЕК

Ана топрак,
дуурдун бизи,
Дүшәр сана
бүкмәә дизи.
Сана каттык
тузлу тери,
Сән дә вердин
екмек гери.
Баш ийлтмели
авшам-сабаа
Есмер екмәә,
ана топраа...

* * * * *

«АЛТЫН» КАПЛАР

Пек мераклы алтын каплар,
 Ани хализ масалдылар,
 Атлы ки падишаа оулларыннан
 Геләрдиләр бизә дә, ким керә,
 Саде ачан шу малинин кефи
 Олурду чекетсин бүйлү масал —
 Башлантысыннан «Чүнкү вармыш,
 бир вармыш вактылар...»
 Да салт бобам хич ишитмәзди буннары,
 Нечин ки Бужакта сыктыклан
 сауарды
 Ианык корайлары. Нижә бир
 жендемдән,
 Масалларын өбүр тарафындан,
 Пенчерләрә инәрди тылсымнар...
 Ама бобам бакып авужунун
 фалларына,
 Арарды, насыл таа тез ки булсун
 Екмек хем су йолларыны...
 Бизим топрак гүвежинин сә ичиндә
 Не чок йарышмаклар йапарды
 Бүүк аач кашыклары; диби дә
 Не пек ислә ми гөрүнәрди,
 Ки аклымыз хептән гидәрди
 Алтын о каплара; да — «күрт!»
 Дейни далардык аач кашыы —
 Аазымызда ки таа чорба
 койулашсын...
 Сора чентик кашыклары, хем дә

Алемнерин тарласындан
Зор мамалигайн бракып,
О малинин масалына гөрә,
Гидәрдик дүүннерә,
Нечин ки евленәрди озаман
Бийаз падишахын оулу, Салман
Ешил падишахын бир

кызына.

Ама... билмәм насыл олурду,
Да уйуклардык дүүннердә,
Герчек сә уйанардык хеп евдә...
Бужак та хеп чаларды
о йоклук сыклыны,
Куру корайлыкта хем дә
атеш ичли бир көр куракта...

САРЫ ЙАПРАКЛАР

Сарыйды йапраклар вакытлардан,
 Йазылмадык хем пак о йапраклар,
 Сенин дә еллерин о зорлардан
 Хасрет калдыйдылар о темизләә,
 Узундулар кыврак о пармаклар,
 Олурду пианинайа да уйсуннар.
 Ама се чалмады пианинада онар —
 Кырда пулуу билирди тутсуннар...
 Пүтүржеккли дүүлмүш хем лүзгерли,
 Оннар түркү дүзәрди кырлара
 Да акыдардылар алтын о сеслери
 Дүзелдилмиш сүргүйлән тарлана.
 Авшам-авшам сени чекәрди

кийатлар —

Дүртүлмедик хем пак о йапраклар,
 Вергин хем хавезин дә етежейди,
 Аласын азбучук кийатчылы.
 Алып усуллан карандаш парчасыны
 Сән йаклашардын о йазмак мы еринә,
 Күсәрдин, ки йазмак хем уурунда
 Бир сән калдыйдын аяксыз-елсиз...
 Ажыйды нечин пек бу зиетлерин?
 Езип йапардылар сени кефсиз,
 Да бетфалардын чалымсыз о елини,
 Кенди хем дә үрениксизлини...
 Билмәздин сән, ки ен баш йаратман
 Сана ачтыйды ханидән о кендини,
 Хем дийл роман, не дә поэма бүүк
 Хептән бишей гечилмедик бир Эпопей!

Бүүдөр ушак сенин артык йашлы
оулларын,
Гениш тә кырында екин башакланды...
Таа не олсун вар дүннедә кырнак,
Еер дийлсә уз дору бир йашамак!?

НИЖА БИЗДӘ

Учэрым космоста ирак,
етишежәм беки о бүүк
йылдызыма тездә.
Ие булажам мы орада
өлә ешик, насыл
евдә биздә?
Хем вар мы ажаба
өлә бир мемлекет,
насыл бизим,
билмәм, беки дә вар,
Иок ама орада
беним анам...
Бән хеп ама учэрым —
о узаклар чекер.
Дүшлеримдә ешик, евим,
топраам, мемлекетим,
анам...

КАЛМЫШ

Паасыз баашыш,
ирак дүшләр,
дүндән калмыш
дерин ишләр.
Титси йоллар,
гиргин оуллар,
дүшләр аслы,
умут фасыл.
Шүпә дерин,
севда гөзәл,
телли гелин
йәри бекләр...
Паасыз баашыш,
ирак дүшләр,
дүндән калмыш
дерин ишләр...

КЫРЫМСАА

Башлантысы гүзүн не шен,
Дейжән, йалпак о таа, бир йаз,
салт бән биразым күсүлү;
күсүм дә дийл белли, таа аз,
таа умутлу йа дөнүлү,
пайажанда о өрүлү...
Ортасында мы бу гүзүн
аар күсүлү хем түркүсү
турнелерин канадында
о хазырлээр бени узаа,
дерни гүзә йолу ачып;
сачларыма без-кырымсаа
о екелеер, йаваш сачып.
Күсү кахырлан не аалээр
сеник, дүрүк кашларлан,
учан, гидән йашларлан...
Гүзүн башлантысы
белли-белерсиз бир аслы,
ама чывгын мы ортасы —
саа елиндә дә сопасы!
Сону да тә онун белли —
йолдан дөнмәз онун сели...
Заман силер кәр ташлары,
гечип учәр гүз йашлары
гүзләр хеп енидән гелер
салт кайбелән, гери гелмеер..!

КИМ ЧАЛМАМЫШ ТҮРКҮ...

Тә о, ани үзәрди
 ирак пек ирактан,
 ани пиетсиз геләрди
 саманнан йастыктан,
 салларды, уйударды,
 өртәрди үзүнү,
 бекләрди уйанасын,
 ачарды гөзүнү...
 Беним о күчүклүүмдү,
 сефтә лафым, көрпә,
 о мамунун сесийди
 дурук нижә чөшмә.
 О саллайжым беним,
 бүүнүм хем зор дүнүм,
 беним о гөз йашым,
 йоортум, дуума гүнүм,
 паалы пек йолдашым,
 дүүнүм хем өлүмүм!
 Өзлеериз биз ону
 анайлан барбар,
 ескимеер генч түркү
 нижә дандан шафklar!
 О ен йакын жана,
 гезер йайан, атлы,
 каваллан хем каушлан —
 о турна канатлы!
 Ихтиарым бән кендим,
 оул-оулум боба,

ама түркү—емин —
о хеп арамызда!
Ескимеер генч түркү,
ани таа замандан,
ани билериз биз,
билериз пләнадан.
Ким хич йоктур чалды
түркү дуумасындан,
ону о да север,
сызлээр уйкусунда.
О генч хем пек ихтиар,
шенник о дереси,
о гөклән бир акран —
ески дедә сеси.
Севинмелиин еки
хем пек ески күсү,
халкын о жанындан,
ады — халк түркүсү.

ТУТЭРЫМ ТАА...

Патларды дудакларын
сусуз, тарафым,
хашларды аяклармы
кусмал йолларын.
Бензәрдин сән бобамын
патлак табанына,
Бобам бензәрди сенин
тикен корайына.
Беним сән ачлыым гиби
дүүндүн куракта,
беним хем севдам гиби
севдин ирактан.

ТЕ ДУУМА...

Ишлеерим тарлада,
Казэрым бааларда,
Есер бир лүзгержик, —
Серин не гөлгежик!
Жевиз дә гөлгеси,
Ўзүм дә тенеси —
Бизим ми тарафтан
Ана мы топрактан...?!
Қырлангачлар кескин
Неләр истеер десин,
Тарла кушу үсек
Қыврак сыклыы дүзек!
Бени йаксын гүнеш,
Паалы пек бу атеш,
Ко хашласын лүзгәр,
Паалы хем бу ерләр!
Дуума топраам паалы —
О жаныма мехлен,
Онда гөбәәм баалы,
Онсуз — өмүр герен.

ЖАНЫМДАН

Бән билерим, йалан дийл,
вар бу дүннедә бир лаф,
вар аазымызда бир дил,
дилимиз хем бир тараф.
Икиси дә оннар бир,
бир пайлаштырылмадык.
Варса, кимә паалы дийл,
Мутлак, о бир онмадык.
Ватаным, ана дилим,
өмүрүмсүнүз беним!
Жанымдан ниетлерим,
Аннимдан сизә терим!

ФЫШКАН

Ешил фышкан,
Сүүт аажындан,
Бактын уз гөзүмә,
Өлә калдын
Сән жанымда,
Ешил фышкан —
Пек хош бир жан!
Гел, бән сана
Гөстерейим
Айы бизим гөктә,
Сана биркач пиет
Йазайым
Ана дилимиздә!
Гүнү дур бән хош гөрейим
Сенин о үзүндә,
Қара да денизи —
Мави о гөзүндә...

Лаф долу дүннә,
ама аслыдыр бир.
Чок ерләр ердә,
Дуума ери сә бир!
Бир анам да вар,
Йәримнән — о ики,
Чок гүлләр ачар —
ен гөзели — бири.
Копардым ону —
баашыш вережәм.
Аардыр севдама,
дуйэрым пек нижә,
вермедим она,
вердим, бак, анама.

СҮРҮЙҮ ГҮДЕР ОГЛАН

Калкты йамачтан думан,
Чийләр бакәр айнадан,
Гүдер сүрүйү Оглан,
Дүшү бакәр айнында.
Гүдер сүрүйү Оглан,
Тырла казыында чөлмек.
Селәм йавкрусундан —
Калпаанда бир ал чичек!
Гүдер сүрүйү Оглан,
Гүдер хем кавал чалэр...
Белли ми, кач замандан
Бу сес үрек копарэр?
Ерә караннык чөктү,
Гөк гөрүнмеер йылдыздан,
Чайыры серин өптү,
Гүдер сүрүйү Оглан.
Гүдер сүрүйү Оглан
Таа евелдән хем шинди,
Ер үклүйдү кахырлан,
Ама отлар ешилди...

ЛУНГА—ДЕРЕЖИК

Лунга, Лунга-дережик,
 бойунда евләр гержик,
 Лунга алчакларында
 шинди бүүмеер салт кындра.
 Башчалык гөзәл бурда,
 папшойлар да дийл «урда»,
 бүүмүшләр семиз үсек —
 кундаклар нижә дирсек.
 Чифтчиликлән барабар
 калкынэрлар заводлар...
 Бу Чадыр вар касаба,
 миллетли чок, калаба,
 Саде Лунгайа йазык —
 суйунда чок мындарлык,
 лелекләр, гелән дандан,
 ийренерләр курбаадан,
 бу сой катранны судан...
 Балыклар да ханидән
 качмышлар бу дередән...
 Лунга, Лунга-дережик,
 бойунда евләр гержик,
 ишидерим евелдә
 гөз йашыймыш су сендә!
 Шинди саде аалайасын,
 йаш та йок нердән аласын!
 Боз гөзлү сужаз бакэр,
 хич тә бир йашсыз аалээр,
 Билмеер, не таа вар атмаа,
 битки суйуна катмаа...

Лунга, Лунга-дережик,
сән олсан бир камчыжык,
акмайы бракып дурасын,
кимисинә дә урасын..!

* * * * *

БИР КУЖАК БОИА

Тә бир илкйаз,
 бир кужак бойайлан кужаанда!
 Илкин о бийазлан кырмызыйы
 катәр,
 Генч кызлара, гелиннерә
 севда ичин марта сатәр,
 Отчазлары, суваннары
 фырчажыынан ешил бойээр,
 Трупчазларын йанакларна
 ен кырмызы кызыллыктан
 нышан атәр.
 Ешил бойа онда паалы —
 Чок иш ешил бойаларда
 ләзым олсун:
 Бааларларда хенез чыкан
 да йапраклар,
 те карыкта сефтә олан
 о хыйарлар,
 Чимен — ешил
 Даалар — ешил...
 Койу ешил, ачык ешил,
 ешил, ешил, ешил...
 Пек сечимни илкйаз йапәр
 чичеклери:
 бак, не өлчүйлән, не дуйгуйлан
 чизгилеер лаалелери!?
 Лейләкада гечиртмемиш о
 замбаайы,
 Солук йапмыш таман өлә,

Сансын чекмиш дрем чекидä
о бойайы!
Ачык гөзлү бакэр сана
менешеләр,
Жынгыр-мави замбажыклар хем
зурналар...
Гелер сабаа, темиз сабаа бүйлү
чийи калдырарак,
Гүн дә дууэр дениз кадар Молдовайа
хеп бакарак...
Хызлы да достларым гидер
узун йола,
Ййри-ийри адымнайрак,
Каш алтындан ени гүнä
гүлүмсейрәк...

МАРТ, ИЧЕРИ!

Тә илкйаз кокусу кышы
 инкәр едер,
 Гөлдә бузлар гежә чыкәр женгә,
 Гүндүз гүнешинә артык койамээрлар
 каршы енсә,
 Иар бойундан хайлаз каарлар
 калкәр,
 Филлиз дә кундакта гүнә бакәр.
 Оптү дут аажыны байгын лүзгәр,
 Дөймүш дүннә үзүннән үүленә!
 Екин тоумнары чифтчилерин
 аужунда
 Бакәрлар нек кара ерә,
 Булутларын да ичиндән
 кескин гелер сесләр,
 Инерләр дерейә чамур арасындан
 изләр,
 Бир хош бакыш атәрлар айнайа
 кызлар,
 Кушлар калдырмышлар
 баарыш-чырыш:
 Иувалары долдурмушлар топ-топ
 гүмүш.
 Ай-Тодурун гүнү атлы гечер биздән
 Омузунда баалы гөлмек бездән.
 Ианэрлар атешләр хер кошедә,
 Пирелери коулээрлар дөшектән:
 Ко март гирсин хош ичери!
 Пирә ама качсын, йансын өкчелери!

САУРГУН

Тә о гелер уулту уултуулан,
 Далбын, еер дийлсә вакытсыз,
 Бак долайя пек кушкуйлан —
 Лүзгәр йа ий, йа хайырсыз..

Боран гелип, гечип гидер
 Доз-долайы чевирдерәк,
 Кысмет ми, санки, гетирер,
 Курбан мы, санки, истейрәк?

Кими сыра үреклердә
 Ачык гүндә дә о есер,
 Йа бир кысмет үзеринә,
 Йа бир йангын орда түтер.

Лүзгәр гелип, гечип гидер,
 Гезер өмүрлән йаннашык,
 Ййлик, простлук, серемжелеер —
 Хем хепси карма-карышык!

Сән ол, адам, таштан дирек,
 Дургут фена лүзгерлери,
 Хайырсызлаа чал сән көстек,
 Колвер гезсин ийликлери.

АНАМ

Аклымдайсын, аклымда,
раатсыз беним өз анам,
чийли гөзлән капуда,
жан, жанымсын, өз анам!

Дарсыдын, узак анам,
кендини корумадын,
буканы вердин бана,
жан, жанымсын, өз ана!

Ирак та олсам евдән,
аклым йаннашык сендә,
куш олуп учсам сана,
жан, жанымсын, өз ана!

Гел сөлейим кефими,
гел өпейим елини,
олайым йастык сана,
жан, жанымсын, өз ана!

Пек учэрсин гөзүмдә,
сыжак екмек елиндә,
раатсыз хем дарсык ана,
жанымдайсын хер заман!

«Нани» чалдын башымда,
силдин терли аннымы...
Күсмә ирак олуна,
жан, жанымсын, өз ана!

Олса да ара узун,
Унутмээр сени оулун,
Хош сабаайым, ал даным,
Өз анам, жаным, жаным!

Хепсиндән аслы масал,
хепсиндән айдын сән кал!
Жанымдайсын бүтүннә,
Бенимнәнсин өмүрнә,

Жан вердин, вердин солук,
аслыдан, вердин хошлук..
Хош сабаайым, ал даным,
Өз анам, жаным, жаным!

ИЫЛЛАР

Кондуйдуруз толу гиби
Анамын йанакларна,
Женктан пүтүржек гиби
Күчүклүүн топукларна.

Йоллардан учтуруз узаа
Беним каарлы гүннерим,
Деделәр — ачык кужаа
Тә беклеерләр гиделим.

Генчлик йашларым, дизилин,
Соражам, не йаптыңыз?
Өмүр нейә сизинди,
Не сонуна брактыңыз?

Гитти карышты оннар
Гөздән тузлу, гүндән йашлар,
Чөшмә, пынар олдулар,
Олдулар ени йоллар.

УМУРЛАРЫН СЕНИН

Кахырлы үзүн —
гөклердә гөзүн.
Ески кахырлар —
йаасын йаамурлар:
чимен гелишсин,
тоум ердә битсин;
йаасын йаамурлар,
басылсын тозлар,
чимен гелишсин,
бүүсүн кузулар...

Тарлада-чамур
текнедә-хамур,
саа-сем ушаклар —
Йашамаа не вар!

ФЕСЛЕН

Саллангачта гөз ачтыйнан
Булуштум бир сеслән,
Мамунун о түркүсүйдү —
Бужакта бир феслен.
Брәз бендә дә сес чыкарды,
Карышык йашларлан,
Түркүдән уйкум геләрди,
Мераклы дүшләрлән...
Йум, кужум, гөзлерини,
Бак, неләр сени беклеер,
Мамун, кысметли оласын,
Пек өлә истеер.
Саллангач дүштү илин
Хем уурун чыкты долу,
Кок Бужакларда пелин
Ордайдыр кысмет йолу.
Ак-булут сени дә саражэк —
Ежелин, беким йазыр,
Мемлекет, чорбажылык
Беким дә сана хазыр?
Сән ешил далдан учтуйнан,
Таа йуфка канатлан,
Енсейжән ми о гөчү,
Не алдын алатлан?
Илердә йол белли дийл,
Пак дүшәсин дә олур,
Еер саймазсан ишини,
Фесленин сени булур...

МАНИЖИК

Манижик, сән мамунун
ен күчүк кызы,
Манижик, сән мамунун
ен аар жезасы.
Күчүктүн кызкардашчыым —
кефсиз, кабаатсыз,
биркач йыл сән мамуйу
брактыйдын раатсыз.
Сабаалардык үчүмүз —
маму, сән хем бән,
аалардын гежә-гүндүз —
билмәздик недән.
Үчүмүз папшой казардык
малайлан куру,
дайма дурун аалардык
кимин умуру?
Изметчи олду бобам
доймаз палишаха,
пак екмек бүүттү анам
көр душманиара.
Нердән дә кувет алдын
беш ушак бүүтмәә,
сексендә дә таа калдын
чок кахыр гүтмәә...
Өпүлмүш елин олсун
хер бир сабаада!
Ким гелмеер ону сорсун,
калсын ашаада...

ТОПРАКТА ЙОЛЛАР

Топракта пек чок йоллар
дар, гениш хем долашык:
сабаа йолу — айдыннык,
авшамкысы — беллисиз.
Гитмәә-гелмәә саде вар
йоллар ики герисиз..
Дийл белли ангы данда
авшам йолу битежек,
о услу, йа ансыздан
сормадаан хич гележек.
Паалы саатлар, гүннермиз
кач керә боша гечер,
макар ки билериз биз —
өмүр гүннери гидер.
Биткидә топрак бизә
пай едер бол тениндән
биркач хараба топрак —
битки өртү херкезә,
сон сачак үстүмүзә..
Олур му йаш дөкелим,
дүннедә йашайаннар,
ки йолун сону чиркин,
гөзеллий бу даданнар?!
Йол, йоллар, дүннә йолу,
сиз йолужуйлан хеп долу.
Йолжу, тә кысметимиз,
йашадык ани ки биз,
Тоз да олса тенимиз!
О неләрлән, не йаптык
биз о ени йолларда
геленнәрлән карыштык.

Йолжа оймаклы
гидерим сана,
Не пек майыллы
аар йоллар бана!
Зор олсун екмек,
лүзгерли йоллар,
байырлар үсек,
дүүсүн толулар!
Не зор енсемäя —
о бана кысмет.
Колай беклемäя
йок бендä адет.

АЙНА

Савостин, нейя бакэрсин,
тә ачан этюд йазэрсин?..

.
Бән сә хеп бакэрым илкйаза:
чөздүрер, гүлер, дүзер...
хем бакэрым йаамура,
ки сулээр, качэр, бозэр;
су да бойунда саза —
ешерер, бүүйер, дүшер...
карагөз гөзәл кыза —
евленер, север, дуурэр...
гөл кенарында сефтә буза —
калыннээр о, инжелер —
хепсиндә поэт айна гөрер...

Пиетчи еер аслы сӧлӧрсӧ,
пиетиндӧн екмӧӧ кокарса,
софралар ону аннар,
гӧкӧ чыкар дувалар.

Сӧн! бир дӧӧмӧк сыклетимдӧн,
хашлак дамна гӧзлеримдӧн,
бир сыражыым йазылмадык,
гӧллӧ башчам казылмадык...
Нестелермин сӧн бир неси,
генчлик маанелермин сеси,
аачтан мейвам дадылмадык,
карпузларым бакылмадык...

Бӧн истедим гӧндӧн —
версин ислелини,
дедим сора дӧнӧ —
булсун кайбеттини...
Гӧнеш кайыл олду,
верди ййлик гениш.
Дӧн — салт пишман олду:
«Кайып, не кейбелмиш!»

ОМҮР

Дүздү мў ким сә,
беки кимсей?
Кайнээр дөнер лупур-тупур,
ердә, гөктә йок дур-отур:
О йылдызлар ирак йолуннан,
топрак та вулканын солуннан;
генчләр, отлар кадынжайлан,
карымжалык карымжайлан,
дениз диби дә балыкларлан,
мезар ташы йашларлан,
гечмишлери хеп анмакларлан...
күчүклүүмүз шенни ойуннан,
инсаннар да хеп кенди зоруннан...
Ойна сән, гөзелим, атла,
елбет, кендин пейдаландын,
кендин дә кендини колла!

МУЗА

Сән, карагөзка Крым кызы,
 Теклиф еттин бени сизә,
 Айы-дагын кенарында
 Қаршы гелдик, дурдук сөзә,
 Калипсоға пек бензеттим,
 Ани поэт ону севди,
 Ани она ихлам верди...
 Салт йокту шал омузунда
 Хем пиетлерийди таа башка,
 Иракты, Нистру бойунда,
 Капларды лира — дийл шака!
 Биз отурдук су бойунда,
 Дениз чаларды гөзлери,
 Ики булут арасындан
 Селәм верәрди Ай-Петри.
 Су кушлары канат атып
 Ирак йолларды гемийи,
 Гелип-гечән бизә бакып,
 Йәрим санардылар сени.
 Биз дә хализ истенирдик
 Икимиз дә севда долу
 Сән Кырыма, бән сә Молдовайа —
 Нижә кызы, нижә оулу...
 Ама ки дийлдин сән Калипсо,
 Аннашылды, бән аннадым.
 Ох, ама, муза, пек ләзымды...

 Аклымжа Одессә вардым —
 Булурум орада сандым.

НЕИСИН, ӨМҮР?

Ей өмүр, ие нейсин сән?
Оф, билсәм, билсәм, билсәм...
Кач керә сән канатлы
Бейгирдә бийаз атлы
Гездирип севиндирдин,
Ансыздан кысмет вердин,
Таа сук ама зиетледин.
Нечин бу татлы өмүр
ким керә кара көмүр?
Пек, гелер сыра, север
Севинмеклән дә зиетлеер...
Хепсижин ама истеер,
Гечмесин тез — о гечер...
Пек кыса о кенарлы,
Тә онуштан да паалы!

Бракмайжам гүнүм гечсин,
бошуна учуп гитсин.
Аннайым ону, дейжәм,
Гөрейим долу, гөрсәм...
Нәнда бош, нәнда да гүр,
Иашамак өлә — өмүр!
Нәнда зор, нәнда заамет,
Бүүк өмүр хем бүүк кысмет!

АТЛЫ ХЕМ КАНАТЛЫ

Ким азбучук билер
 йазмак занаатларны,
 она билсин дүшер
 татлы ажыларны.
 Зиетли, ама чекер,
 дүртер канатларны.
 Илктән йазы — үзмәк,
 Сора — буулмак гиби
 денизлердә узак,
 ани хич йок диби...

Бир — лүзгерли хызлы,
 Бир — енидән дурмуш!
 Тә айозлу, назлы
 гелдии гиби — учмуш!
 Ону ким етишсин,
 ачан о учарак
 Олса кенди гелсин,
 ама о пек ирак!..

Буулэрым пак дилсиз
 Аазым да бош — пынар.
 Беклеерим хеп гелсин,
 Ани бир музам вар.
 Бакмээр бана сефтә,
 бакып салт гөз едер.
 Чаарды пиетә кенди
 Да тә шинди зиетлеер.
 Бир дә... гүлүмседи!

Бейгир дә канатлы
Гөк кырындан инди,
алды генә атлы
йапты хем канатлы!

Йазэр, йазэр елим —
дүннә бүтүн беним...
Пек чок му вакыда?
Валлаа, хич билмеерим.

БИЛСӘМ

Ен пиетли гежелерим
Ай айдынныында олэр
О пиетләр Айлан бүлә
Су-гөлдә хеп йыканэр.
Гежемә бекчи дурар
Кушкулуум беним диван,
Пенчеремдә дургунур
Пак гөктән гиби селәм.
Беки дийлди о селәм,
Беки музамдан хабер..?
Не истәрди о бендән?
Ах, билсәм йа, не истеер..?

АНГЫ ЙЫЛДЫЗДАН?

Инерсин, түркүм,
Ангы йылдыздан?
Өтерсин, пиетим,
Чийдән ми, кордан,
Тазә екмектән,
Хем таа да недән?...
Гелерсин үклү
Йа сөз, йа кахыр,
Бракэрсин бени
Хеп бош там-такыр!
Гелерсин үклү —
Севда хем умут,
Бракэрсин бени
Алмайлан армут!

УМУТЛАН

Гөзәл чичек
беклеер о кокулсун
да тә герчек
оләр, не вар олсун.
Гелин гезер
үклү — севда аарлыы,
Вақыт гелер,
кахыр гүдер саалыы,
хич йок уйку
сабаа хорозларнадан.
Не пек корку
она, сана, бана да!
Гелди бир жан
адаш олмаа вақытлан.
Күчүк дейжан,
ама үклү умутлан.
Ени өмүр
каршылашты бизимнән,
тә еллештик;
рингтә сийржилерә каршы.
Хеп гүрештә о илишик
Дүдүк чаарды...
башлээр саады
хер бир ени ешиллик.

Сенин дә, кардашым,
 өлә башка вардыр
 бир ер,
Сана нәнда хептән йалпак
 адынжа хепси деер,
Хем дайма, дайма дүшлернә
 сенин дә о гелер!

ВАР ЕРИ

Ак йапрак,
пак топрак!
Ким чизди
йапракта,
ким екти
топракта,
вар ады
дернектә;
вар саады
вакытта,
вар изи
топракта,
гөлгеси —
суватта
хем ери...

.

САНА

Сатын алмаа бежермеерим,
сатмаа да — кимсейжин.
Жаным курбан олду достлаа,
елим узадылы калды
ийләә, дирләә хем йардыма.
Ачык капум — конаксыза,
Долу тестим — бир сусуза.
Гөзүм бакэр узаклара,
гүнеш истеер инсаннара!
Вар емним чок йуртлуума:
хайыр калсын бендән она,
күлүм, кемиклерим
калсын сана, ерим!

АЙ АЛТЫНДА

Йылдызлык денизи
гөктә чалканэр;
ай сары бенизли
гүлмәә утанэр.
Чалышэр дуумаа
алвердән балык,
быкмээр хич бүүмәә
дередә сазлык;
хызланэр учмаа
бир канат кырык...
Дууэр йылдызда,
үзер вакытта
кахыр хем севда...
Карма-карышык
узаклар коҗа,
бойалар ачык
хем түрлү башка:
дуумак, солумак
арайып, булмак,
гечип-сакланмак...

ЛАФ КУВЕДИ

Мехлем хер бир дердä
хич дийл оттан, йаадан,
о вар бу дүннедä
жана йакыннардан.
Бүүк аллахлы баашыш
ески дериннердән
бизä илач калмыш
сөздән дамна, кораф
пак ужунда дилин,
сөздән дамна дердä
дамнадылы илин.
Бу сарп бүүлү лафтан
ажы олур гечсин,
зиетләр хасталыктан
даайа-таша гитсин...

АДЕТЛӘР

О дәдүмун жаны ичин
Сиз алын коливасындан,
Өмүрүңдейди о чифтчи,
Қо анылсын ислә адам.

О рааметли олан жаны
Истәмеериз хич унутмаа,
Боудай колива тенеси
Нышан калмыш ки анылмаа.

Үлештирериз колажы
Алэрыз хем коливадан,
Да узанэр бу адетләр
Пек беллисиз заманардан.

Өмүр, севда хем анылмак
Гечмәз дүннә о паалары,
Баалы онныар хеп бирердә —
Қим бааламыштыр оннары?

Өмүр, севда хем дә екмек,
Хем бүүк атеш йалыннары,
Өмүр, севда хем анылмак —
О дүннейин табаннары...

АЧЫКЛАНМАК

Қасаба ерә бән гөтүрдүйдүм
 генчлими бир бүүк умутлан.
 — Оулжазым, — бобам дедийди, —
 тарлажы күүдә унутма!
 Илкиндән кулак пек асмадыйдым
 бобамын насаатына,
 ама тез хасталандыйдым —
 хасталыымды о тарла.
 Турнеләр гечип учаркан,
 пекти далгалы сеси,
 Софрада екмек ийәркән,
 дуйулурду чекмеси.
 Дарсылы тарла чекәрди
 колумдан хем бажаамдан,
 не варлыым да етишәрди —
 кыр чыкмазды аклымдан.
 Дүшлерим она гидәрди
 кач керә, хер гежедә
 тарлада орак бичәрдим,
 гежеләрдим тестедә...
 Кран суҗаз хыз акыдаркан
 хеп арардым суважыйы,
 йукаркы каттан басаркан
 ешиктән истәрдим ажыйы...
 трамвайа ердән пинәркән
 саурдардым камчыйы...
 Саат сабайлен жынгырдарды,
 бән бекләрдим хорозу,

Хорозсуз сабаа оларды —
йокту бир дә дорусу...
Тә сана, касабалы,
гележек буннар гүлмәә,
тут ама бени баалы —
хасталым чекер өлмәә...
Кимсей, белли, бени зорлан
бурайы сүрүмеди, —
умудум чекти о корлан,
ани бүүн дә сүнмеди.
Дийл не калаба алайлары,
дийл дә йалабык гимнери,
салт чектийди музалар
зааметчи дә дуйгулар.
Дүшлерим сансын чыкэрлар
аслыя йаваш-йаваш,
түркүмә кулак асэрлар
үреемдә сә хеп о таш:
далларым касабада,
йапраклар хем чичекләр,
салт ирак о тарлада
дериндә калды көкләр!

Гиришти дост мететmäя
 авар дилини,
 Пек севәрмиш дүннейи —
 сени хем бени.
 Аула алды бени
 таш байырлара,
 Нәндан бакарсан ашаа —
 гөзлерин — кара.
 — Гөзеллик не бурада,
 Расул ефенди?
 Не дүзлүк, не бир чайыр, —
 нейи сән беендин?
 — Буйдур Дагестан йуртлуум,
 хем ана дилим,
 Вар йылдыз оннар бана,
 севmäя дүннейи...

Бән дә бактым Тунама,
 Бужак кырыма,
 Херерси бана йуртлук,
 оннар өз ана!
 Оннарсыз йок йашамак,
 йок бана дүннә
 Оннарсыз нейә севда,
 чалышмак нейә..?
 Қапуу ачты оулум:
 «Бака, ким гелди?»
 — Гит тә сөлә мамуна
 бир достум гелди.
 — Маму, бака алдадәр,
 кимсей йок биздә,
 Йалнызча о сөленер
 кийат елиндә...

ИОН ХУМУЛЕШТАН

Сән бүүк! Сән анылмыш!
Фенецлерин гөктә,
Майыл сөзүн гезер
Ердә, үреклердә.
Сән мамуйлан бүлә
Ийдә, рөкелердә.
Сән варсын херердә
Гөзәл бу дүннедә!
Мутлу лафын, рапсод,
Не пек дерин пынар
Вермиш сана ону!
Не пек мутлу ана
Дуурмуш бу Иону!?
Сенин пынарындан
Бана да су гелди,
Сенин йылдызындан
Бана да нур инди...
Крянгә, — дерә, дениз!
Гүлүмседи дүннә,
Иапты бизә дә из —
Бир из өлүмсүзләә.

ПОЭТ

Татар халкын классик пиетчисинә
Габдулла Тукайа

Қысайдын өмүрлү
Хем хич сән өмүрсүз,
Персенгели создән
Шанлы дүзәрдин үз.
Ен назарлы гөздән
Сән акыттын фикир,
Ен шүпесиз ердән
Алдын пиетә майыл.
Быкмаз о сырайы,
Таштан су чыкарып
Четин канарайы
Йондун бакып, бакып...
Гелди, сән кайбелдин
Дөрт лаф арасында,
Қазаа селәм вердин
Стих варкан аклында!
Сән бир дору чифтчи
Үкүн аар гелмеди,
Ектин, пулуу чектин
Тердән екмек идин!
Күлүн дирилежек,
Ирак о, сенселәм!
Качы су ичежек
Сенин о чөшмендән...

АЙ, МОЛДОВА, ВАТАНЫМ!

Ай, Молдова, ватаным,
 Гүн дуусуна бакалым,
 Гүн дуусуна бакалым, мари, хей!
 Дан ери ордан аарэр
 Гүн дә орадан дууэр,
 Гән дә орадан дууэр, мари, хей!

Гүн орда харман гиби,
 Йок мави гөкүн диби,
 Йок мави гөкүн диби, мари, хей!
 Чал чыртма, биз ойнайлым,
 Бу дирләя хич доймайлым!
 Бу дирләя хич доймайлым!
 мари, хей!

Не гөзәлдир бу тараф,
 Кирездән бонжук-кораф
 Кирездән бонжук-кораф, мари, хей!
 Турна сесиндән өзгә,
 Бир баллада өрүлмә,
 Бир баллада өрүлмә, мари, хей!

Гелин достча кол-кола,
 Ойнайлым бир «Дүз ава»,
 Ойнайлым бир «Дүз ава»,
 мари, хей!

Гүн дуусуна бакалым,
 Бир «Кадынжа» йапалым,
 Бир «Кадынжа» йапалым,
 мари, хей!

Чал, чыртма, сән Бужакта,
Чал, өтсүн о узактан,
Чал, өтсүн о узактан, мари, хей!
Чал, чыртыма, биз ойнайлым,
Бу дирләя хич доймалым!
Бу дирләя хич доймайлым,
мари, хей!

ПОЭМАЛАР, ЛЕГЕНДАЛАР, МАСАЛЛАР

ТАРАФЫМ

Жевиз аачлары сыра
дизилмишләр йоллара,
чайыр ичиндә сүрек,
сайысыз саамал инек,
кодру кушлан иннемә —
поезд гидер Унгенә
хем ишидилер түркү
ени дуйгуйлан үклү
гөрүнер таа херердә
ени евләр скеледә...
Туна бол акэр, гениш
космос та йакын гелмиш —
Буйдур хош мемлекетим,
Бурада она пиетим!
Бир гөзәл йаз заманы
алдым турист йолларны
Липкандан Журжулешә
калмады, гездим, көшә,
доймады гөзүм гөрмәә
далгалы сийри өрмәә,
быкмады жаным беенмәә,
булунду неләр гөрмәә..
Липканныларын гийми
алмыш кырын чичеени,
чүкүндүр тарлалары —
йок ужу, кенарлары!
Гүндөндү кары сары
ичиндә хотуллары...

Бельцы да не студентлик,
 даалар орда — мешелик,
 йарамышлар мебелә,
 гөзәл паркет — ерлерә...
 Страшендә кодру бакәр
 нижә чөшмеләр акәр,
 заамет үклү мералар;
 пек гөрдүм гөзәл кызлар,
 ишиттим түркүлерни, —
 кеменчә шен сеслерни,
 нижә илкйазын кушлар
 жывыл-жывылдашырлар...
 Кишинев-өз касабам
 баалы сендә йашамам!
 Олдун бешүз йашында,
 варды беним аклымда,
 ки меркез сән олажан?
 Нур индийнән Москвадан,
 таа йукары чыктын сән,
 сайысыз билгичлерин
 институтларын да чок,
 садә бир иш кайбеттин —
 Трамвайларын нәнда?

Йок!

Тролейбуста гезинерсин,
 Таа сора метро истеерсин.
 Дурдум бактым бир дамна
 филармония йанында:
 түркүлерин канады
 кулаамы сувазлады.
 Бүтүн халкын пиетлери
 мелодия бүүйлери
 топланмышты бирери
 херердән Молдовадан:

«дернек» Чадыр-Лунгадан,
 «шезэтоаре» — Бричандан!
 Бендер, сенин йанында
 Суворовун излери.
 Калә Нистру бойунда —
 евелин вар гөзлери,
 донакчы Бендер бу гүн
 калиби хелал бүтүн!
 онун бүрүнжүклери
 хербир гелди ичери...
 Вармыйдыр аслы, йа йок?
 Ишиттим легенда чок:
 Ки Тирасполь хем Бендер,
еш-икизмиш евелләр...
 Бозгунчлук бир вакытта
 Ниструда йыканмакта
 еш-икиз о оуллары
 Беюйлан хем Танасы
 бир буламазмыш кары —
 ушакларын анасы...
 Ансыздан етиштирмиш
 аскерли душман гелмиш
 бу ешлери айырмыш —
 Нистру арада калмыш!
 Кардашлар да сонунда
 ики олмуш касаба:
 Бендер олмуш Беюдан
 Тирасполь дә Танастан...
 Тирасполүн заводу —
 алтын елли народу
 вар консерва — дийл ойун —
 даттын — билмеерсин дойум!
 Котовскун йамачлары,
 евелки бош кырлары

дизи́ли терра́с сыра,
 сы́рта басамаклара
 «Лидиялар» не тырмашмыш...!
 Молдова пейзажында
 кызлан баалар карышмыш.
 Гайтан кашлыдыр оннар,
 кырлангач гиби бойлар,
 көмүр кара пеликләр
 «коарна» тенеси — гөзләр.
 Оннарын түркүлери —
 насыл үүлен лүзгери,
 йысыдэр хем дә каплээр
 кимәр сыра да чалэр!
 Чыртманын кескин сеси —
 нижә байыр дереси
 гарип сесләр хем өзгә
 севда сыклет бирердә...

.
 Иол атты бени Буҗаа —
 чок варлык долу куҗаа —
 Лелек пандал бойнунда
 йува йапмыш токатта,
 йаврулары соакта,
 учэр оннар асфальтта,
 «Зиллерин» капусунда.
 Конэр оннар түкәна
 ичердә хем экрана!
 Чайырда хем тарлада
 гүнә каршы кырларда
 маанеләр ени бүүер
 чобанын чыртмасындан
 не гержик ава үзер!
 халкымыз да пак куван
 зааметә дойум билмәз,

Изин еттин — кач ордан!
 Бир иштә гери чекмәз.
 Бужакта да чок түркү,
 насаат хем маанә үклү.
 Услу бизим авалар,
 нижә мал ташыр үкү,
 нижә өкүз — хараба
 йылларлан гезмиш бурда!
 Ойуннар!
 Ойуннар, сиз ойуннар,
 Тарафта түрлү не вар:
 кодрунун ойуннары —
 каража салымнары!
 Переницада-өпүш
 хем лүзгәр гиби дөнүш!
 Қадынжалар ортада
 еллериннән йукарда!

.
 Калмады, гездим кошә
 Липкандан Жүржүлешә
 Быкмады жаным беенмәә
 Булунду неләр гөрмәә...

зор женгин кара изи
 хеп тә докунду бана
 Йазылы оннар бендә
 башымын ек кеминдә
 аклымда фикиримдә,
 жанымын катмериндә,
 капунун хем ешиндә...
 Аннатсын сана Буҗак
 вакыдын о аарлыны,
 зор кенди кысырлыны;
 ким вердийди йа чырак
 зааметчи инсаннарны?!

Буҗак

Кырк биринжидә верди
 берекет топраам долу,
 салт елә алынмады —
 Женк йакты
 үттү ону!
 Пек ийрийди
 башаклар,
 йалпакты сыҗак
 гүнеш,
 ама кара бомбалар
 дийлди
 берекетә еш.
 Косажы кенди
 йакты
 дүшлерни елиннән,
 пулуу кошулу
 бракты,
 өпүштү
 гелиннән...

Гитти, ама
 йок һапмаа,
 гитти атеш-үфкели
 гитти дорулук
 һапмаа —
 карармышты
 гөзлери.

Чифтчи

Ики керä
 өлежäm,
 ама етти сä
 етти —
 буйол пак
 сүпүрежäm,
 ким женклери
 чекетти...
 Бән дуудум —
 кара топраа
 актарып хамур
 һапмаа,
 бән дуудум —
 сүрүп-екмää,
 түркүйү екмек
 һапмаа...
 Хавезим:
 гүнä каршы
 ешерейим
 тарламда,
 сора олайым
 башак,
 бичилейим
 оракта,

ама олмайым
 чырак
 женгин
 касапларында!
 Гечсин үстүмдән
 токмак,
 дүүлейим дә
 харманда,
 ама гечмесин
 куршун
 капсык
 барсакларымдан!
 Силкинсин тенәм
 кырнак,
 олайым сомун
 каба
 софрада
 аач адама!
 Ен паалы
 мусафирә
 тузлан чыкайым
 бүлә
 каршы
 пешкир үстүндә...
 Ама гитти —
 йок һапмаа —
 гитти о пек
 үфкели,
 гитти дорулук
 һапмаа...

Бужак

Да калдым бән
 динненмәә,

ишлейжими
беклемää..

Кышын
каарлар-күртүннәр
үстүмә ерлештиләр,
илкйазын
гүнеш урду,
йысытты
да еритти —
саде чифтчи
акоптан
екмää ери
гелмеди.

Сыртымдан тә
буу калкәр,
тарла тоума бакәр,
Ама тоумжу йыракта,
бир колундан
кан акәр!

Ачан адам
гелмеди,
тоуму екти
генгерләр;
бенисейди — кыр
өлчер —
дүшүмдә — хеп
чифтчиләр.

Жывырлига чырпынәр,
чаләр
гоктә түркүжүк,
дүшлеримдә
чалканәр
боудай насыл
бүрүнжүк.

Карылар салт
 тырмалээр
 тырнакларлан
 үстүмү,
 зиетлилär аннайамээр
 беним бүүк
 о күсүмү.
 Зоруна бу динненмäk
 өлүмдän бетер,
 Нижä бир саамал хайван
 топраам да саалсын беклеер.
 Бän баарырым кахырдан,
 кахырдан хем бүүк зордан,
 куршун сыклыктарындан,
 учак уултуларындан;
 дул кары йашларындан,
 үүсүзлерин сесиндän.
 Чаардым бän чифтчилери,
 бракмасыннар ки бени,
 ексиннär нем чизими,
 саасыннар еленими.
 Чифтчи, сänдин пек ирак,
 дон акоп хеп ичиндä,
 о женгäйдin сän чырак,
 өлүмүн көр елиндä.

Автор

О, Бужак, зенгин топрак,
 динник берекеттän,
 ама йоргун да хептän,
 йоргун канны йарадан,
 зоруна кысырлыктан,
 душман солдат изиндän
 зиетлерин хем сесиндän...

Пек йаслайды заманнар,
булутлуйду пек үзләр,
гарипти аалайышлар,
дүрүк гелән-геченнәр...

Халкын түркүлериндә,
ани калма евелдән,
өлүм олдуйнан жәнктә,
гелирмиш ирак ердән

йанык көшели кийат...

Кийатсызлык вакытта
бу нышан таа ирактан,
беллиймиш окумадаан,
башка бишей сормадаан.

Таа йолда йанык муска
даадырмыш кахыр-бела:
кайнадырмыш сөзлери,
йаш йапармыш гөзлери,
етиштийнән еринә

кор атармыш евлерә.

Сүндүрүп умутлары,
йактырымыш мумнары,
Чок керә кара кийат
бүүк йапып карышмалык,
калырмыш оқунмадык.

Сенселә сойлар гелип,
сусуп бакышырдылар,
ставрозларыны йапып,
калпак чыкарырдылар.

Карылар ону анып
феслен гетирәдиләр,
гүннүк түтүдүрдүләр...

Қим сә чықарды махкул:
«Дурун, алатламайын,

гит тә бир окуйжу бул,
 йаннышлаа ааламайлым.
 Гелирди бир жан сагат,
 ани женктән куртулмуш
 (качына йанык кийат
 завалы о окумуш),
 Сесләрдиләр топлужа,
 насыл биткиси олмуш,
 нередә, нижә гөмүлмүш
 хем неләр сымарламыш
 евинә, анасына
 ушаана, карысына.
 Ишиттийнән йазыйы
 таа, качармыш шүпеләр,
 узанырмыш адетләр:
 енидән гөмүлмеси
 йапылырмыш евиндә,
 гөмәрмишләр кайыбы —
 өбүр дүннә каблетсин
 (кайыпсайды беллисиз,
 беки олурдур гелсин?)
 Өлүмлүк о далыны,
 чийзлейип дүзәрдиләр,
 йол безини дөшейип
 мезарлаа гидәрдиләр,
 бир кат руба йоксула
 адетчә верәрдиләр,
 женктә кайбеленнерә
 «кара-кайып» дәрдиләр,
 мезарлыкта оннара
 илкин су дөкәрдиләр...
 Ама разгелирсейди
 «кара-кайып! саа чыксын —

саа-сем евинä дөнсүн,
 адетä гөрä ону
 сайардылар ки дууду,
 енидän ваатиз едип,
 ени ад койардылар;
 еер саа-сем сä карысы,
 стевоноз едäрдилär...
 Бүүкмүш йас о евлердä,
 «кара-кайып» нередä,
 Гөз онүндä өленип
 вармыш хасталыы белли,
 мезары да йакында —
 колай тутмаа аклында.
 «Кара-кайып» — иракта,
 о олмаз унудулсун,
 дорулук ичин дүштү —
 хеп аклымызда олсун.
 «Кара-кайып — йас бизм,
 бизим, хепсижинмизин...

Чифтчи

Гечän женк хаберлери
 йаныклан гелмäздилär,
 ама йас селемлери
 таа аз ажитмаздылар!
 Евдä — хеп о адетлär —
 ески кара чемберлär,
 мезарлыы сык долашмак,
 ежелä умут асмак...
 Бешйыллык о кыйамет
 гечти атеш сачарак,
 ардына йанык топрак
 хем дä күллүк бракарак.

Канны дүүш арасында
 бән далардым уйкума,
 дүшүмүн канадында
 гөрүнәрди кыр бана;
 кырда екин чалканэр
 лафлан бана данышэр:
 «Хайлаклан сән бир авшам,
 етежек дөкүлдү кан,
 тарланы бич сериндә —
 екмек калмасын ердә...»
 Дүзүп косайы, дүүдүм,
 бир ени иймә койдум,
 вардым, тарлама гиттим
 балабанды пек екин!
 не хавезлән бән бичтим!
 дейжейдин бир калдырым
 гиби олурду кайрым!
 Бир дә, косам сапланды,
 иймеси дә кырылды..!
 Бир дә, копту гүрүлтү
 (дийл дүшүмдә, айнымда),
 Топлар дүүәрди гөкү,
 йабанжы да учаклар
 кана доймамыштылар,
 бомбаларын бириндән
 аяаамы челди белдән..!
 Дүшлерим, оф дүшлерим,
 косам, нечин сапландын,
 иймәм нечин кырылдын?
 Балабанды пек екин —
 хавезлән ону бичтим,
 битки косамы чектим...
 Ирми миллион курбан
 боллуумуза өдедик,

ама олду — енседик!
 Пекчә паалыйды өдек,
 ама дийлди биткиси,
 сонуйду таа да титси..

Поэт

Сонунда неләр олду,
 оннары бән дә гөрдүм,
 гөрдүм, дуйдум, гечирдим:
 инсан касапчылары
 баалыйдылар, енсенмиш,
 букаалы, запа гечмиш!
 Дургундуйду гүрүлтү...
 Саклы ама бир ужу
 хеп йапарды таа зарар:
 кырда калан бомбалар
 ансыздан патлардылар,
 бир кабаатсыз жаннары
 уруп сакатлардылар;
 гөлгә женктән гезәрди
 биздә больницааларда,
 урмамыш кими фронтта,
 тепеләрди бурада.
 Женгин башы алтындан
 коптуйду кара ачлык
 хем гезәрди хасталык,
 көр бичәрди косайлан:
 Өлү — ушаклар йолда,
 өлү допдолу евләр,
 Өлү — бүтүн сокаклар,
 ев капамайжа күйләр...
 Гелирди солдат евә,
 кысметлийди, ки о саа,

ама йыкыкты еви
 таныйамазды сокаа.
 Енидән ләзым олду
 сувасын еннерини,
 атешсиз дә гүрештә
 гөстерсин о кендини.
 Женгин ортакларыны
 солдат дизди сырайа:
 хасталы, йыкынтылы,
 йоклуу хем дә хырсызлыгы —
 пайсын етти оннары,
 баскыда сыкып езмәә,
 зорлара колай булуп,
 чалышырды енсемәә...
 Зорду вақыдын иши,
 нижә сөзүн гелиши:
 «Бела йалныз гезмәзмиш».
 Топарламышты кыран
 сойларны да ардындан,
 гелирди лупур-тупур
 йашамайы көрлемәә.
 Доз-долайы кытлыклар
 каплайып басмыштылар,
 кызгын куру лүзгерләр
 умуду чалмыштылар.
 Калан зорлара дайак
 Туна бойунда гезәрди
 ачлыын девери — курак,
 дениздән дамна истәрди
 Бужактан кара топрак...
 Аалайыш бир «дойнасы»
 туттурмушту йапраклар,
 йаныклык ичин чаларды
 куру далларда кушлар.

Асмышты чыртмасыны
 чобан тырла казыына,
 үфләрди авасыны
 чалгын лүзгерләр она.
 Сес гелирди иннемәк,
 хер бир йыкык ичердән
 екмек, екмек истемәк,
 истемәк гөктән-ердән.
 Ерлән гөк сусардылар,
 куру кемикли ачлыы
 таа пек хыстырардылар...
 Хем тә таа чорбажылар
 аслыдан саптыйдылар,
 саде кендини оннар
 пак айоз сандыйдылар.
 Чифтчи, поэт, ресимжи —
 дүнәин курду-кушу
 чорбажыйа иилсинди,
 «ура» баармаса она,
 ел верирди зындана,
 бакмадаан дорулууна...
 Үүнүжү чок булунду,
 лафтан гетирижиләр,
 өтәә-бери ишлери —
 байыр гөстерирдиләр!
 Бире бирине тутмак,
 йаннышлары сакламак —
 сайылмаздылар көрлүк.
 Варды, варды даһанмаа
 таа чок хайырсызлыклаа:
 законсузлук, хырсызлык,
 йалтыклык, йаланжылык
 Мыйакларды ишлери,
 төрпүләрди фикери...

Чифтчи

Биз дә кими ишлери
 бурдан, ашаадан гөрүрдүк,
 Кенди дә сыртымызда
 аманнары гөтүрдүк,
 бак бүүкләр йолу йанныш
 тутардылар нижә кыш.

Поэт

Каннан терин
 ичиндә
 казанды халклар
 варлык,
 варлык хем дә
 дорулук,
 ки сааби она
 олмаа.
 Сааби олуп,
 корумаа,
 Бозужулар
 сормаа,
 сормаа, жуваба
 чекмәә.
 Ама варлыны
 халкын
 харжарды биркач
 хайын.
 Нечин ки
 дорулууну
 шашырдып
 алмыштылар,
 чифтчийи-чорбажыйы
 хич өнсүз
 бракмыштылар.

О дүшәрди уз сорсун,
 соруп, йакадан
 тутсун
 жөмерт хазыронжуу...
 Гечип, гидәрди
 йылар
 Йылар-бешйыллыклар
 гөмүлүрдү бинникләр,
 бинникләр,
 милионнар.
 Патларды адамаклар
 нижә
 сабун-каулар!
 Чалышан акыл вермәә
 сайылырды
 демагог,
 аслыйы да сөлейән —
 зихирә оларды ток...
 Көрленирди рызымыз,
 көрленирди
 фикирләр,
 гелсинди йылдызымыз
 ләзымды таа
 беклемәә...
 Жаннар, жаннар
 дайансын,
 таа неләр варды
 олсун

Чифтчи

Сән билерсин чок
 ишләр,
 насыл дайандын
 сустун?

Поэт

Дийл салт билейим,
гөрдүм...

Автор

Гөрүнер, дост,
зор сана бу
ачылмак.
Ама хасталаа мехлен —
илкин ислä
бакылмак.

Кендини ачып
бакарсан,
аалеми дә
гөрежән.

Поэт

Онуштан да
чекеттим
илкин кенди
кендимдән.

Автор

Чекетмишин пек
ислä.
Беним илгили
гөзүм
гөрер ичини
сенин —
атеш долу
гүүс-тафтан,
парылдээр
йалын орда,

Автор

Дийл фена,
 ама ачык капуйа
 гирән хем чыкан
 сормаз.
 Гирир олур хем
 олмаз...

Поэт

Гелди, өлә дә олду.
 Беним кушкулу
 теним
 денеер хайырсызлары,
 ама
 нкиүзлү зевкчиләр
 кысканчлар,
 сатыжылар
 маска гийип
 гирдиләр,
 жаныма йаклаштылар..
 Ким керә дуйамадым
 көтүлерин ниедини
 да тә шинди йаптылар
 жанымда бүүк
 йаралар...

Автор

Белли, ичин кан
 үүтмүш
 көрлүкчү йаланжылар
 бракмыш орда
 чок йоллар.

Хырсызлаа да
 кин бүүмүш
 орда сенин ичиндä!
 Бирсиндä дä
 жеерин
 йалтыкчылардан
 лекä,
 нижä бир йама
 белли.
 Насыл алыштыражан
 лекедän о жеерини?

Поэт

Билмеерим.

Автор

Уреклен, алышажан,
 Ама дийл о ен сарпы —
 таа бишей тä
 гөрүнер!
 Дийл йара да бу — кесик!

Поэт

Денедин, о бир кесик
 саклы бычактан,
 калды бана анылмак
 йакын достумдан!
 О бетерä, безбелли,
 дурмээр хеп
 канээр,
 масус сапытты бени
 лäзымлы уз
 йолумдан!

Поэт

Бу лафлар учуп
 гелди
 кӧтү фена аазлардан...

Автор

Ама ортакылары
 кәмил сӧзләр
 конмушлар.
 Оннар махкул,
 дийл байгын,
 шыламээрлар —
 шафк едерләр,
 сансын гүндән
 копмушлар!
 Ама не пек аз
 оннар?!

Поэт

Оннар дору, аслылар
 бир керә дийл чок.
 Аз, ама паалы оннар!

Автор

Шинди калды бакалым
 үзүнү сенин, сааби,
 симаны гӧрсүн дүннә —
 бензеермийсин кендинә,
 хеп ми бензедин ӧлә?

Поэт

Узүм насыл үз, тә гөрүн,
 чалыштым беним олсун
 кандан, өздән кендимин,
 ама... беки йанылдым?
 Йаныбашындан олур
 таа ислә
 о гөрүнсүн.

Автор

Устүндән кырнак бир үз
 траш олунмуш, быйыксыз,
 пек чок чизи хем йазы —
 зор олажэк окумаа,
 танийып, уз аннамаа...

Поэт

Нянда сән йанылажан,
 кендим бән дорудажам;
 чүнкү өлә аннаштык —
 аслыйа каушалым,
 илкин бизи паклайлым!

Автор

Илкин гөзләр.
 Не гөрмүшләр,
 не сечмишләр!
 Ама не сә бишей-бишей —
 не шүпели
 денәмедәән
 гечмишләр.

Поэт

Дору, чок иш гөрдү
 кескин гөзләр:
 ийлий, простлуу,
 хайырсызлы
 денәмедәән
 гечмәздиләр,
 сыра гелди — капандылар...
 Иабанылар, асланнар
 хем оннарын маймуннары
 коркуттулар, тоз аттылар —
 капаттылар.

Автор

Гөз капамаа, зорда сусмаа
 йазыжыйа йарашыр мы?
 Йазыжынын ежели —
 атештә дә йанарак
 дорулуу сөлемели!

Поэт

Пек билерим, йанылдым,
 гери чектим...
 йазыжы үзүм таа
 дийлди
 пишмиш өмүр корунда.

Автор

Ама гөзләр уз бакэрлар
 демейжән, дийл үрекли,
 нижә хализ йазыжынын
 дүшер баксын гөзлери.

Поэт

Бакмаа колай,
гөрмәә — зор!

Автор

Анны чизилериндә
утанмак, рыз йазылы...

Поэт

Варды оннар долусу
таа баштан хем
бүүн дә вар,
корудум, ки булунсун,
ама бетерлеринә
казандым чок,
кайбеттим чок
йазы, чизи — үзүмә
кан ыжыран — ичимә!
Ама бу кайбетмектә
ен паалыйы единдим!
Бән кендими единдим!

Автор

Йазыжылаа о бахтын
чок вакыт танынмамыш
чок ердән ежел сени
гери уруп фырлатмыш...
Ама бүүк кысметини,
не сенин — сана
бракмыш!
Бу бетерә, безбелли,
гөрүнер пак үзүндә,

бир гергеф гиби белли,
 канаатлык кысметиндә!
 Қашлар чатма, бурну бүүк,
 бүүк, ама сиври о дийл,
 олур-олмаз ерлерә
 ләзымсыз сокулмамыш.

Анныда хем не сә вар,
 нашей о гөрәмеерим,
 о дерин чизилердән?
 Ченедә дә гүлүмсеер
 биркач тел сары сакал,
 башында да сийрелмиш
 беки сач, беки акыл?

Поэт

Акыл бүтүн, ериндә,
 сачлар дүшүп сийрелер
 кахырлар бетеринә.
 Тә бу бахтым — йазыжылык
 езип бени гечирер
 бузда, гүндә, йаамурларда,
 нижә шиштә пиширер.

Автор

Қахыр сендә чок,
 гөрерим:
 кендинин, ушакларнын,
 хем ен аар — йазыжынын,
 бүтүнүнә дүннейин!
 Ама бундан да паалы
 вар мы башка да кысмет,
 ачан йазыннан баалы
 едерсин халка измет!

Хем дә таа гөрерим бән —
 сендә Пегас калтаклы,
 йол тутәрсын Парнаса?
 Бак, сакын дүшүртмесин,
 зерә йол пек хаталы!

Поэт

Билерим, ки о йоллар
 хаталы хем өлүмнү дә,
 ама ен зор дийл оннар.
 Ен зор динозавралар,
 саклыда акулалар
 хем ики үзлү достлар...

Автор

Таа бир йазы ирактан
 окупәр суратында:
 шиндийәдән не йазмышын,
 биразына сән пишмансын?

Поэт

Чойуна хализ
 пишманым!
 Сән дә окуйуп, гөрүй,
 бени кабаатлы буләрсын,
 олмуш чок йаннышлары
 бир йалныз бана атәрсын...
 Йардым ет куртулалым
 евелки йаннышлардан
 зор йоллары гечелим.
 Ен дору йазылармыз
 ачыләрлар илердә

Икимиз

Дийшилмек, ениленмек
йашамайы
капласын,
О дору пек истемек
ниетлердә салт
калмасын!
Зорлары, йаннышлары
бүүн гиргинникли ачтык,
енсейжез батмышлары,
зерә хепсимиз калктык!

ТАРАФЫМЫН ПИЕТЛЕРИ

Где ты плаваешь, Великая Рыба-женщина?
Чингиз Айтматов

I

Туна, сенин суйундан
Бир көпрү дүзерим бән.
Бир кави көпрү, узун —
Ескилии бана булсун...
Гөтүрсүн бени дерә
О ески евеллерә,
Нередә саклы калды
Девлерин гиргин ады...
Ех, силсәм легендадан
Пас тутмуш өртүлерни,
Ех, гөрсәм орда, не вар,
Не аслы, не дийл аслы.
Хем инсәм дә бакайым
О дерин асирлерә,
Хем булсам да ачайым
Дийл белли не бизлерә,
Дедемә дә сорайым,
Шатрасында дурайым...
Да олсун жаным дуймуш,
Бу гүннәр не унутмуш
О гечмиш заманнары,
О гиргин оланнары.

II

Гидерим бән ени дүзмә о йолумдан,
 Гелдим каршы сенинән, бей гөзәл Оглан!
 Гидәрди дүүш канны хем пек желлат.
 Көпүклән пак бийаз олмушту кара ат.
 Дору ичин азлыктыңыз, сиз пек азлык,
 Көрлүк ичин сә чоктулар артык.
 Сарсмыштылар душманнарын сыралары,
 Дааһа качмаа капмыштылар тә йоллары,
 Оглан да тез өзенгийи дүртүверди,
 Гөздән чыкык душманнары етиштирди.
 Оглан, хызланма, дур сән коуламаа,
 Саваш онун арифлини бир аннамаа...
 Улу даада тә саташты бир дүүш ени,
 Белли хич дийл, ким енсейжек кими.
 Кызгын дүүштә дуйулмадыйды арифлик,
 Зора далды бир дорулуклан гиргинник:
 Дааһа чекип сарды душман бу четейи,
 дуйдуйнан да ани бурда бир алданмак,
 Огланнарда гери хич йокту бакынмак.
 Дору ичин тут биткийәдән сән емин!
 Калырды бу аскеринә о дедемин.
 Гелирди аар бу филжаны ки ичсиннәр,
 Дору ичин паалы жаны да версиннәр...
 Кызгын гирди пеливаннар зор гүрешә,
 Ким сә, барыт сансын атмышты атешә:
 Йанарды дүүш өлүсүйә артык канны,
 Бу хализдән жан пазары, да йок жанны;
 Ети кесә о кылычлар да көрленди,
 Дерә кадар алчаклара каннар инди...
 Дартыш илктән пек хызланды, да
буналды,
 Обүр дөнүш бу пеливаннары сарды.

Хич сарсмады о Огландан йаны

тарафчылар —

Урду таа пек тә мызраклар, йаады оклар!

Аскер сә Огланда каларды хеп таа аз,

Душман да ама хеп дүшәрди нижә саз!

— Даайым, сән дә гелсән бизә бир

йардыма! —

Чаарып та деәрди гиргиннәр о достуна.

Даалар йардым йолларды аачларны,

Тыкарды душмана белли хем йолларны.

Гежә-гүндүз хич динмеди о кылычлар,

Серә-серпә не йатышырды өлүләр...

Оглан да тә йалныз калдыйды — бир панча,

Тутарды гүүс бир аскерә о йалнызча.

Чийләр верди дири йудум су Оглана,

Да енидән о хызланды бу душмана.

Биркач гүмә деди она: «Сән кач, куртул!»

Она теклиф айыпты бу — качмак — о кул!

Дору ичин сә өленнәр — ай-гөклердә

кабул...

Гиргин хем үфкели атарды сүргүйү

Кушлар она чаларды түркүйү:

«Оглан, Оглан, гиргин олан, гөзәл Оглан!»

Йыкты Оглан бир алымда беш-онуну,

Душман ама ардтан басты ону...

Дору дүүштән душман коркәр —

Хайынжа геридән урәр...

«Топраам, афет ки куртарамарды сени!» —

Өлүм заман Оглан йанык деди.

Ташлар копәр, калкәр, уулдээр хем

мешеләр,

Аар кашларны кинни дүрер гөкләр,

Толуйлан йаамурлар өртерләр каннары,

Кара йаслы акәрлар Туна сулары...

Башыбозук душман даада кач-качынэр,
Кесик кафайлан чувалда хырсызча чыкынэр,
Ки куртулсун бу «жендемдән», солуу пак
кесилмиш,

Гөзләр фырлак, жаны бувазына гелмиш,..
Качып ордан, душман шиндән гиргин,
Чуваллан жезажы күйә гирди чиркин,
Түрлү көтү басар гиргин о дүүшчүйә,
Ани «коркакмыш» хем «качмышмыш»
бу күйә...

Да бошалтты о кафайы тозлу ерә.
Ону тез танымыш ихтәр о анасы
Каршы да душманна чыкмыш рызы ки
куртарсын.

— Оулум өлү дә коркунчлу сизә,
душ-душманнар,
Бу өлүсү дә уражэк сизи, хыр-хырсызлар!
Сүртәмейжек чок бу сизин хасет
севинмениз —

Жингилежек кара-йува о евлерниз!
Вар анада докуз кардаш таа Оглана —
Бензерләр хепси дә тыпкы она!..
Азетмеди бундан урсуз бу мискиннәр,
Кинни гүлүп, кесип о анайы, хыз-гиттиләр,
Да арамаа күйдә кими сә хыз-чекеттиляр.
— Гөстерин, нәнда саклыда Дүннә
о Гөзели,

Адыймыш Ләнка, хеммиш Огланада гелин?..
Чыкмыш бир амазчы пүсүр дә чытлатмыш,
Дүннә-Гөзелини, мындар, парайлан
тә сатмыш,

Капып Дүннә-Гөзелини бу зулумнар качэр,
Запа, узак курбетлиинә ону ашэр...

III

Акан сулар, су Тунада,
Сиз нечин сыстыңыз,
Зорда бу Огланы
Йалңыз не брактыңыз?
Суйун сиз дибиндә,
Кумлар хем дә ташлар,
Сиз нечин зорларда
Ирак хем калдыңыз?
Хем, турнеләр-кушлар,
Гөктә учан сиз йолжулар,
Дүштү насыл сиз сечтиниз,
О оланнар женктә денксиз?
Бире бизимди, коркусуз,
Дүштүйдү хич бир дорусуз...
Гордүйдү хем гөкләр,
Даада олдуу неләр —
Оклар насыл түкенди
Кесмәә коллары динди,
Бычак, кылыч көрленди,
Отлар сенди, каннанды,
Даалар сеслән баарынды...
Топрак йаслы оуларсыз —
Кимә дайансын, калсын?
Кувет геридән бүүер —
Генчлик куртармаа гелер.
Гөкләр, ташлар ама саар —
Сусмак не пек дүштү аар...
Мутлу салт о турнеләр
Йоллээр титси хаберләр —
Оннар Ватан сеслери
Чаарэр ени аскери...

IV

Да тә, Дүннә-Гөзели,
Ен зор канны вакытта
Кайбетмеди кендини,
Хаталы ежел саатта.
Ләнканын ниетлери
Хабер етти турнеләр,
Огланын да ишлери
Батып кайбелмедиләр...
Саа олунуз, турнеләр,
Турнеләр, түркүжүләр,
Кәмил не чалгыжылар,
Дүннейи гезижиләр!
Хем легенда масаллар,
Ким аннатсыннар не вар.
Қоркту сиздән вакытлар,
Китли дерин заманнар
Бүүлү дә земперениз
Мүхүрлү капулардан
Йапты бизә саклы из,
Сес верди каранныктан;
Йаптылар бизә ийлик,
Огланын хем Ләнканын
Гиргинни вакыдындан
Чектиләр бизә иплик...
Таа да сормалы сана,
Туна суйу, ач сөзү:
Сенин олмалы гөрдү
О кыпылмадык гөзүн,
Насыл урсузлар чөздү
Ләнканын букаасыны?
Бирдә, давранды далга.
Сорушума сулардан

Гелди жувап Тунадан:
 — Ләнка сербестлийди жан.
 Деди бана, Тунайа:
 «Таа ий бән курбан сендә
 Олажам балыклара,
 Олажам таа ий өртү
 Су алтында ташлара,
 Запа ама гитмейжәм,
 Хайын душман онүндә
 Йалпак гүлүмсәмейжәм;
 Гөздән чыкыын йанында
 байгын лафедәмейжәм...»
 Буну бән хич беенмедим
 Ләнкайа олә дедим:
 — Бана олма сән курбан —
 Гарип аалайжэк анан.
 Дийлим Туна бу ара,
 Бана дийл ләзым курбан.
 Бәним Дүннә-Гиргини,
 Йәр гиби севдим сени!
 Дийл саде гөзеллини —
 Таа чок бол сербестлини
 Кара хем кашларыны
 Жана йакын сөзлерни,
 Гүвем гиби гөзлерни...
 Дүздүм бән бир ниет дерин
 Теклиф едежәм, афет,
 Бана оласын гелин!
 Сени бракмайжам гүлмәә,
 Суйум кач йыл акажэк,
 Дойамайлым севимләә.
 Гөрсүн бү гөзәл дүннә
 Биздә насыл узлашмак,
 Йыл биннәрлән бирердә,
 Уз дирликлән йашамак!

— Паалы, Туна, теклифин,
 Ама беним вар ешим,
 Ивклум, пеливан Оглан.
 Хайын бир денксиз дүүштә
 Ону өлдүрдү душман...

.....
 Гөрер не сә суларда,
 Сусэр. Бакышы орда
 Иашлар долэр гөзлернә,
 Дүшерләр дамна-дамнә
 Суйун саклы сөзлернә.
 Оннар нижә кайнак су
 Иакэрлар йанаклары
 Дамнады ердә дә буу
 Иаш йапэр дамналары.
 Лүзгәр гезер сазлыкта,
 Душман гүлер назлыкта.
 Кыйнаш кылычларыны,
 Кара тамахлыкларны
 Знетленмиш бу ерлердә
 Чозүп саурдэр елдә...
 Боран таа койу калкэр.
 Баалы Ләнка кайыкта
 Ашаа сүскүнү бакэр,
 Аклынжа топражыындан
 Битки гөрүшү алэр!
 Кайык таа пек чалканэр,
 Калын үсек далгалар
 Суда таа пек калкынэр...
 Бирдә, койу сүүтлүктән,
 Добружа тарафындан
 Кукумәука сесетти:
 — Кий, ки, ки! — о үч керә
 Пек титси сыклык етти!

— Дүннә-Гөзели, уйан, —
Бакып Ләнкайа хеп йан,
Деди душманын бири. —
Нейә умут еттин сән?
Сандын ки сакланажан,
Да биздән куртулажан?
Йок, кызым, биздән качмыш!
Таа йок инсан дүннедә,
Биздән ани куртулмуш!
Кахыр шинди бошуна,
Баксан, бакмасан ашаа,
Истәр-нетемәз, ханум,
Изметчийсин пашайа.
Койарсан хевезини,
Инан казанырсайдын,
Хатырлы да олажан
Таа ий евдекисиндән —
Чок ий биздә йашайжан!
— Зулум, хей аскержиләр,
Гөзәл кыз севижиләр,
Беним чөзүн елими,
Үзүмү чалпалайым,
Кендими донаклайым,
Суда, Туна-айнада
Бакынып дүзүнейим!
Гөзәлим некадар бән
Окадар таа олажам,
Гунә дейжәм йа дуусун,
Йа да кендим дуважам!
Фасыл боз быйыклылар
Хырсыз гиби дурдулар,
Бири биринә бакыш
Гөздән-гөзә аттылар,
Олду, тапты сандылар.

Демир букааларыны
 Гөзәл кыздан чөздүләр.
 Илктән Ләнка дүзүндү,
 Аклынжа да севинди:
 «Йәрә, Туна-суйуна
 Кайыл, гидежек кенди».
 Ийлди сора йыканмаа,
 Дийди уз далгасына,
 Хырсыз «шу-бу» дейинжә,
 Ләнка лафсыз гиргинжә
 Кужаана гүвесинә
 Гирди су мависинә...
 — Ал, гүвәм, бени кужак,
 Буймуш сон кысметимиз —
 Еш олалым икимиз.
 Чок илери йыллара,
 Чок узун вакытлара
 Биз олалым баш дирек,
 Бол севдалара өрнек!
 Бүүн, ани биз аалайжэз,
 Таа ий бир дүүн йапажэз,
 Зулумун инадына,
 Сербеслиин дә адына!
 — Буйур, севдам, ичери!
 Дедин нижә — олажэк,
 Бизим дүүн анылажэк!
 Олсун бизим дүүнүмүз
 Гениш о Кара дениз,
 Саадыч Айлан Гүн олур,
 Девер булутлар дурур,
 Дүүнә — Нистру чаарыжы,
 Йалпуг хем дә Прут — ашчы,
 Дүүнжү гелсин енгечләр,
 Гелсин хем дә балыклар;

Саадыч колтуу — йылдызлар,
Тутсуи мумнары сазлар,
Селәм, чотра ташыйжы
Бизә олсуннар казлар!
Селәм чок гетирсиннәр
Сенин гарип анандан,
Ҳаста сынғын бобандан...
— Учун, казлар, учунуз,
Турнелери булунуз,
евә бизә учсуннар,
Уз өртүйә консуннар,
Гүч анама сорсуннар:
Ким сатты, амазлады,
Бән ки Дүннә-Гөзели?
Ким о ичер душманы,
Ким о сатты жаныны?
Қат-кат бән йалваражам —
Гөрмесин хич раат душман!
Таа хем сораим сизә:
Нечин бизим оланнар
О дүүшә геч калдылар?
Нечин Огланы дүүштә
Бир йардымсыз брактылар?
Пек истеерим булсуннар —
Ким өлдүрдү Огланы.
Тез оннары тутсуннар
Жезайә отуртсуннар...
Таа да селәм анама:
О дүшүнмесин бана —
Кул олмадым душмана.
Вар бендә ени кысмет —
Туна Бүүн бана гүвә,
Вермеди бени гүлмәә...
Олажәк тез дүүнүмүз,

Дүүнүмүз — Кара Дениз,
 Олажэк өлә бир дүүн,
 Ани йоктур гөрүлдүү!
 Айлан Гүн саадыч олэр,
 Булутлар девер дурэр,
 Чаарыжы дүүнә — Су-Нистру,
 Ашчылар — Йалпуг хем Прут,
 Йылдызлар — саадыч колтуу,
 Дүүнжүләр дә енгечләр,
 Енгечләр хем балыклар,
 Сулар бойунда кушлар;
 Енгинник — евлат бизә,
 Зенгинник — боллук бизә,
 Тутажэк муму сазлар,
 Селәм гөтүрежекләр
 Дүүнүмдән сизә казлар!
 Дүүн еви, Кара Дениз,
 Донаклы бүүн хем темиз,
 Су алтында серайлар
 Ак безләрлән сарылар.
 Саадычлар да тә гелди,
 Айлан Гүн суйа инди.
 Чок ишләр оннар алмыш —
 Үч бошча долу баашыш:
 Бир каардан бийаз дувак
 Бак өлейди аннашмак,
 Хич паасыз саздан мумнар
 Илкин адандыйдылар,
 Кап айаама вердиләр
 Сүт-бийаз емениләр...
 Дүннә-Гөзели, гелин
 Адым йапэр ип-илин
 Гүвә дә она гөрә,
 Гидер о да хеп өлә,

Капу өнү басамак —
 Вар машадан атламак,
 Ойуннан ойнаттылар,
 Капуда балладылар,
 Шака да чок йаптылар:
 Сана, кайната, курум,
 Бираз кайынайа да ун!
 Боудай сора ектиләр,

Адет нижә ескидән,
 Шараплан шефк етиләр,
 Гүвейи трашеттиләр,
 «Кадынжа» ойнадылар
 Хем чок түркү чалдылар,
 Огланы да андылар...
 Гелин ичин чалдылар —
 Сабаадан конуштулар!
 Паалы мусафирлери
 Гөзәл пек чийзледиләр,
 Екмәә-тузун өнүндә
 Гелин-гүвәә ийлдиләр
 «Жувабы» сөледиләр...
 Гелин ама кахырда,
 Зор ежеллән софрада...
 Пазарертеси гүнү
 Татлы рагы ичтиләр,
 Гелин чыкты изметә.
 Измет ама етмеди.
 Она бүүн таныттылар
 Комшу капуларыны,
 Сора да ойнаттылар
 Ен ий ойуннарыны.
 Чыкты ен шакажылар,
 Гүлдүрмәә устажылар,

Ени кайнана олан
Өлдү, дүштү шакадан...
Жүмбүш-шака, дүүн битти.
Дүүнжү ким, евә гитти.
Унутмаз хич о гүнү —
Буйдур гагоуз дүүнү!

* * *

Түркүдә дә сөленер,
Хепси дә буну билер —
Ләнка, Дүннә-Гөзели
Ен зор канны вакытта
Кайбетмеди кендини
Хаталы ежел саатта.
Ләнканын ниетлери
Хабер етти турнеләр,
Огланын да ишлери
Батып кайбелмедиләр...

ДҮШ МАСАЛЫ

Йылдызлы гөктә
 бир кышын
 ай орак бичәрди,
 Гежә йарысы
 чыкмышты
 чыр-чыплак
 гезәрды.
 Айаз са шейтан
 олмушту
 Үфкели шишәрди.
 Күртүнү лүзгәр
 байырлан
 йоллара дизәрди.
 Суук дерелерә
 кызмышты,
 аража сыкарды.
 Сулара кабаат
 булмушту,
 йолда дургударды.
 Оники дә кыз-огузка,
 бим-бийаз
 гимни,
 адети четин тутаркан
 каарда «борч» качарды.
 Сора бракып «борч»
 качмайы,
 бичинти топларды.
 Жумаа-бабулары хору
 ойнарды илин,

дийшип-дийшип
 камбурларны
 гийнәрдиләр гелин!
 Көмүр кара кедиләр ми
 бажалыкта мум йакарды,
 Делижә дә атешлик ми
 кеди гөзлерни санарды?
 Топал шейтан да

 гелмишти
 Масаллардан макаксыз,
 Бир ешек нәндан алмышты,
 гезәрди атлы гамсыз.
 Бийаз феси пүскүллүйдү,
 кара сакалы краалы,
 куйруу үч кат бүкүлүйдү
 калтакта баалы.
 Күркүнү о терс гийәрди,
 бак-бакынарак,
 аазыны дишсиз ачарды
 боша гүлерәк,
 бурнусундан серпидәрди
 атеш үфлейрәк..!
 Көшедә дә ев йыкыкты,
 өртүсү ачык,
 Таванындан сес гелирди:
 варды феналык!
 Бән дә бир каснак

 алмыштым
 өрмә фышкандан,
 «Зайбир» үзүм топламыштым
 бузлу баалардан.
 Шейтаннар гелип капарды
 каснаамдан пандал,
 Ама бән үфкеленмәздим
 йалан зерә, ал!

Елими тылсым

чекәрди:

«Вер бана үзүм!»

Жумаа-бабусу буйларди,
сепедим бүүлсүн!

Бендән дә жөмерт

хич йокту —

ачыкты гүүсүм:

— Алын хей, кимә

ләзымдыр,

алын — бол елим,

Үзүмнәр бендә

татлыдыр,

не бүүк читеним!

Гежә гөрүнжүлери дә

генә ойун башлады,

истәр-истемәз бени дә

хоруйа алды...

Ойуну кызгын ойнаркан,

насыл са, сүрчтүм...

Бутакым, йакын сабаакан,

түкенди дүшүм!

ИНЖА ДУЙГУЛАР

СЕВДИМ

Вар бир топраам,
 вар бир ерим —
 Иуртлуум беним,
 дуума ерим,
 Нанда адым
 сефтә йаптым,
 Нанда гөкә
 сефтә бактым,
 Нанда кара
 кашлым беним,
 Нанда сефтә ону
 севдим,
 Жан еримдә
 пек саклыда,
 Гежа-гүндүз
 хеп аклымда:
 Кара кашлы
 севдам беним,
 Иуртлуум беним —
 дуума ерим!

ГЕРЧЕКМИШ...

Геч ай айдынны
Колларды бизи,
Биз сә каранны
Бекләрдик гелсин.
Умутлар, дүшләр
Етишмиштиләр,
Генчлик ниетлери
Гелишмиштиләр.
Ер-гөк сусмушту,
Башча уйумуш,
Севдамыйды о
Гелди нижә куш?
Шака сандык пак,
О са герчекмиш...

ГЕНЧЛИИН ӨЛӘ БАХТЫ...

Недән санки дүннә
пек дар гелер сана?
Узак йылдызлара —
деликаннылара
бакып сенсерсин хош,
Сора, нижә, сарфош,
бурук йамуларак,
айына бакынарак,
тарэрсин сачыны,
өлчерсин кашыны,
беенмеерсин тенини,
беенмеерсин белини,
шашэрсин кендини —
нейә маана булмаа...
Дийл кимсей кабаатлы —
генчлиин өлә бахты:
гөктән йылдыз тутмаа,
нейи сә унутмаа...
кимин сә адыны,
махкул бир лафыны
хеп сук текрарламаа,
чок аклында тутмаа,
боша кахыр гүтмәя...

ГҮЛ

Гүл сабайлен ачыләрсын,
Үүлендә гөзүн сеник.
Хош чийдә сән кызарәрсын,
Өмүрүн кыса, гечик.
Байыры бән дүзелдерим, —
Айдынны гөзүн гөрсүн,
Иапражыын, ама гөрерим,
Севмеер гүн ону өпсүн.
Гөлгелери дә коулээрым
Ен айдын йыкан шафкта.
Сән сабаалары северсин —
Дийлсин шен пек сыжакта.
Йаримә беним ираксын,
Истемәм о гүл олсун,
Не гөзәлсин — салт гечексин —
Пек чоуйу истеер коксун.
Таа ий бән бир гүл олайдым,
Қо йарим бени коксун
Қужаана сенип конайдым,
Севдамда битким олсун!

ОЛА СЕВДА

Ианарды севдамыз —
Гөкәдан бир йалын,
Дүннә достларымыз
Шашардылар, насыл
Бөлә биздә севда:
Ешил чайыр гиби,
Олмуш нижә мейва,
Дерин пак йок диби,
Сансын бакәр гүнә...
Шинди сүндү йалын,
Ама хеп таа сыжак.
Ери нижә фырын
Суумээр, дурэр хашлак
Тутэр бизи йакын.

БЕКЛЕДИМ

Бекледим сени бән хер гүн —
Бүүн дә йол гөзүм,
Сеследим чаны бән хер гүн —
Капуда дүүсүн...

Истедим саклы ки бир сабур
Иаз бана версин,
Ама о гитти дә генә
Тә йакын гелсин!

Бән сордум кыша: «Сән нечин
Таа бир йол гелдин?»
— Бән сандым сән дийл ону,
Бени бекледин...

ГЕЛДИН

Гелдин ми йол сән гөстөрмәә,
сыжак умут гүнешлердән?
Гелдин дә үреттин севмәә
беки башка гелдин ердән..?

Беки үретмедин севмәә,
ама түркү чалмаа гелдин,
беки истәмедин гелмәә,
ама ислә ани гелдин.

Бир чифт йоргун гөзләрлән сән,
гелдин гиби дүшлеримә,
канат верерсин хем ихлам,
пак йол ачәрсин өнүмә.

ИСТЕЙИШ

Севдам, севда дүзәсин сән
ени бир ев хептән,
Тә дөрт дуварлан, пенчерейлән, —
өнү гүн-гүнешә!
Дүзәсин сән ени еви
от ичиндә, о чайырда,
Долай олсун солук долу,
ешилликләр дә ериндә.
Гөкләр олсун ачык мави
сулар дурук — о дәрәдә,
Йылдызлардан хабер бана
пенчеремә хем верилсин;
Екин кокусуну кырдан
лүзгәр бана хеп гетирсин.
Ежел версин евлат бана
чоҗук хем кыз, хем
дә саалык,
Бүтүн топраан карыларна
версин севда хем ий аарлык.

ЧИЙЛАР

Тазә гөзлү чийләр
Сабаа да гежедә,
Тазә гөзлү чийләр
Сендә дә башчедә.
Чийли сабаан сенин,
Чийдән копма гөзләр,
Тазә чичеклерин
Чий дамнасы севәр
Чийли сабаан сенин,
Илкйаз селәм вердин,
Чийли о башчедән
Гүнешлән салт гелдин.

ГЕЛСӘНА

Бакэрым бән сенин узак йолларына,
 Ангы далга сени, сени сарсалады?
 Сорду сеңдән бана хабер, селәм сорду,
 Беклеерим бән, беклеерим бән...
 Сүндү мў о ирак умут?
 О сүнмеди, гелди — булут,
 Кысмет бана о гетирсә,
 Хей, гөзелим, узак, узак йәрим,
 Сени севдим, сени севдим!
 Дерин гөктән, гөктән йылдызлардан
 Сән хеп бана, бана етишежән,
 Не долашык йолдан гечип сән
гележән?!

Санэрым бән, санэрым, гележән...
 Гелсәнә сән, гелсәнә дүшлермә,
 Баре орда бакасын сән гөзлеримә;
 Бени кужак, кужак бени аласын сән,
 Аласын сән, аласын сән...

ЙАЛЫЗЫМ

Дүшүрдүм сана хавез
каш кара, бияз барез,
Мари кыз, бойну гердан
Куруттун, оф, севдадан.

Илк севдам — комшу кызы,
Хавезимин йалызы,
пек бойлуйсун хем кыврак
алажам сени качак.
Гел, сакынма гиделим,
өпүшүп севишелим,
хепси олур биткисиз,
алынырсак икимиз.

ЛЕЙЛАКА

Ешиктә ачәр лейләка,
Илкйазым беним ачәр,
Масалыннан о лейләка
Беннен лафлашәр.

Да сеслеер о илказымнан
Илк беним масалымы,
Да коркәр о назлы кыннан
Танысын ки аслымы.

О аслы ама бөләдир:
Лейләка ачып сенер,
Селлән илкйаз да бүлә ми,
Йазлан бир гидер.

Сора тә, гелер гүзүм дә —
Турна гөктә бир сүрү,
Бирдә, кыш артык биздә дә —
Саурәр пойраз дүрүк...

Илкйаз да тә енидән ми —
Дөн, кушлар, о үүлендән,
Сачакта башка севда мы —
Масалын да йок ужу...

ГЕЧЕКСИН

Нәны учтун, гугушум,
Нәны качтын, илкйазым?
Севдамдан канат-кушум,
Пишманны беним назым?

Вармыйдын, оса мы йоктун?
Окадар узаа гиттин?
Сансын аздын, сансын чоктун
Не тез, ежелим, биттин!

Хич анмээрим, ки гечексин,
Башладыйнан салт ашка;
Гидежейкән салт сөлеерсин,
Ани гелмейжән башка...

БААШЛА

Вер бана сән бир тенә
Екежәм ону битсин,
Калмасын тарлан бенә —
Дүннейә екмек етсин.
Таа истәрсән баашламаа,
Бир баашла бана сабаа
Ай йарым хем бир гүнаа.
Сабаайы конуклайжам
Берекетлән гүзүн дә,
Гөк-Айа изин койжам
Шыласын гүндүзүн дә,
Етиштирсин ешленмәә
Хепси, ким таа тек...
Сән дә баашыш верижжи,
Олурсан жаным,
Гүнахы пайедежез
Сән-бән биртакым.
Гүнахтан бизә гелирсә
Докуз айында бир оул
Вер она гөзеллини,
Ол нижейдин — бол!
Бән дә сана баашлайжам
Уз кенди табиятими,
Дирликтә аннашмакта
Гөрелим кендимизи...
Таа сонунда да гелдийнән
Боз гүзә бу йолумуз,
Иапракларымыз сендийнән,
Вар филиз — бир оулумуз...

ТАА БИР КЕРӘ ГҮЗ

Бактым йукары-маказ,
дийлдим таванда.
Синжир гини дизи каз
Учарды гөктә.
Аачлар мейвайы вермишти
Заамет кужаана,
Сары гөлмеклән гиймни
Бакэрлар бана.
Патлажан да сөрпешмиш,
Краа ону өпер,
Бызаа да артык бүүмүш —
Анасы тепер.
Чотуклар да үзүмсүз
Калмышлар үүсүз...
Гелмиш тарафымыза
Таа бир керә гүз!
Турнеләрлән каушэр
Гөк үзү мави,
Анызларлан гүрешер
Тракторлар кави.
Гүнеш тә бир кадынжа
Фычыда ойнээр,
Нижә генжин о каны
Пекчә делирер.
Кыз да йашта онсекиз —
Дүнүр умутлу,
Беким хализ бу гүзүн
Олажэк мутлу...

Кужаам долу хавез
чыкэрым ичердән,
жан еримдән бир сес
заамет истеер бендән.
Пек хавезим истеер
үсек ниетим ичин,
бән дүзмейим аскер
женктә өлүм ичин.
Бән йапайым пынар —
ко су ичсин сусуз,
ко ерисин бузлар,
хызланмасын кудуз!
Бән екейим боудай
лалейлән карышык
да йашайым гүн-ай
севдамнан йаннашык.
Чичек гөтүрейим
дуумак о евинә,
адам гетирейим,
адам бән еримә!

ДҮВЕН

Күчүклүүн сыклети,
Харманын кенары
Хош сыклык не етти,
Ки гечти йыллары.
О сыклык та гитти,
Хич гери дөнмемәә,
Дүшүмә сә гелди,
Үретти севинмәә...
Хей, ирак сән йарим,
Гел, акыл ерелим —
Нәнда илк гүлүштүк,
Хем сефтә өпүштүк..?
Чоктанкы бу ишләр,
Дүш гиби гечмишләр.
Буйду бир үп-үүлен
Шен хайдардык дүвен.
Бирдә, ха нимели —
Актардык дүвени!
Қарыштык саманнаа
Сарылдык караннаа...
Дийдим кыз гүүсүнә —
Сән чектин кендинә!
Өпежәм йанааны
Чектиләр бажаамы?!
Да учту генчлимиз,
Қысметли гүннермиз!
Хей, олса дөнелим,
Харманы дүүелим,
Саманнаа гирелим...

ДУЙГУ

Булуп та насыл сөлемää
Дуума ерин о буйлерни?
Сизä дä насыл гөстөрмää,
Ким шеннедер пиетлерми?
Дуйгу о насыл жанымда
Басэр бени бир таш гиби,
Копэр о сора ансыздан,
Бир пайажаан нижä ипи.
Өтер дä нижä бир зурна,
Герер дä нижä бир струна,
Коптуйнан сансын зоруна...
Е нанда шен о гүннерим,
Хош далгалы да дүшлерим?
Анамнан кол-кола гезериз,
Бобамнан йа да от бичериз,
Бир кызлан да Меневшейлән
Таа онүч йашында стенериз..!
Демää бу насыл дуйгуйа,
Ани хич бракмээр уйкуйа?
Бу өзлемäk — бир драма зор,
Кызгын бир үректä — о кор!

КЫСМЕТ

Нейә дедим кысмет, билсән
сөзүмнән сән кайыл тә олмайжан.
Кыпым, дамна — о беким, сән,
аннарсан еер хич сормайжан,
бөлә нечин кысмет булдум.
Ону сән дә инанажан,
дадып ондан салт бир йудум...
О йаамурун бир дамнасы,
чийин силкинмедик йашы,
о мамунун гүүс тафтасы,
илк севданын кара кашы;
хем ешиктә бүүйән чимен,
сабаа каршы саклы сыклет,
йылдыз, ани дуумуш хемен —
буннар бир дүннейә кысмет —
оннар битсин, өмүр — герен!

ГӨЛГЕЛӘР

ЕСКИ ГӨЛГӘ

Гезәрди ардыма
белли-белерсиз,
бакарды жаныма,
бакарды аклыма
нижә бир хырсыз!
Кушкуйдум, шүпели,
кулаамды күпели,
ниетимди букаалы,
йолумду капалы...
Гезәрди ардыма,
колларды изими,
колларды гөзүмү,
бакарды аклыма,
бакарды жаныма
кинни хем кадемсиз,
нижә бир хыр-хырсыз...
Киминди о руху,
кимдәнди о корку?
Олса айырык дейим
тутуп тә көклейим...
Дийл! Ойду бир зихир,
Ондан беки чиркин,
кырк йыл, нижә кыран,
езди, иди о жан...
Да тә, бу да гечти,
гитти даайа-таша. —

Хич гелмесин башка...
Йок йанымда шүпә,
Йол бойунда — гүмә —
Гүмеликтә да йок.
Саклы ичеримдә?
Шүкүр, орда да йок!

АРКА АРДЫНДА

Назлы бүүйән күчүктән
Бүүдүйнән арка арээр,
Ону ким назландырэр
Сора да арка олэр.

Арка ардында бүүйән
Бакэр хузуролжулаа,
Азетмеер тузлу тердән
Уурээр хазыронжулаа.

Лафы онун икиржин
Ичи бош хем капчыксыз
Үстү пак — ичи мискин,
Ниети кара хайырсыз.

Байыр кендини гөрер
Башкасыны сечәмеер,
Саде аркайа кайыл —
Кенди өнә гечәмеер!

ЎСЕКЛИИН ҚУЛУ

Бүүннән йарынкы гелип тә бирлешер
 Нижә бир гөлгә байырлан еклешер.
 Аннайылмадык ахты, фасыл фикирлери
 Насыл бир аврора шафкедерләр
 гөклери.

Денизлердән бетер дүзлеер хем
 ташлары,

Бозамээр хич ежел да үфкесини,
 Гөзелли булуп ачәр таа оннары.
 Нижә гөрмедик зиетлеер кендисини.

Нижә гөрмедик зиетлеер кендисини.
 Бүүк гөзеллииндән онун сарфош башы,

Чок майыллыына гөкләр верер баашыш
 Гүүсүндә бораннан хеп үктән камбур
 Билмеер о көтрүм ишиннән дур-отур.

Тамахлык зиетинә бензеер пек ежели,
 Хер бир ийликтә сә вар ики,
 О сайды йалныз, кенди ели...
 Нижә кыр екиннән, о үкү дә — айбаны
 Хеп йудәр куведини, аслы,

умутларны —
 Пак байыр тепесиндә, гөрүлмедик
 аарлыы,

Йоклукта йашээр, олса да бүүк варлыы.
 Гөз денәмесин чекер ставрозуну,
 Дон ерә бастыйнан чөздүрер о бузуну.
 Йалыны сүүнүрсә, бу ихлам фырынында,

ДЕМБЕЛ ДИННЕНМЕКТӘ

Бүркүлүктү хем сыжак,
 Колхозда заман — орак.
 Тоди уйкуйа далмышты
 Аз мы, чок му уйумушту,
 Тер-су ичиндә калмышты,
 Синекләр дә даламышты...
 Зоруна о уйанэр,
 Герилди, тә еснеси,
 Ыфкели синекленди:
 «Йок раат синек —

сыжактан!» —

Чүнкү буймуш аллахтан...
 Хомурданды еснейрәк,
 Гүжүлә лафедерәк. —
 «Варды зору аллахын
 Зиетлесин инсаннары!
 Синекләр хем дә сыжак
 Шейтанын ишийдир пак...»
 Тоди гитти сүүтлерә,
 Су бойунда көклерә,
 Отурду о гөлгедә,
 Айаклары да гөлдә.
 Дембелли тә ийликтә, —
 Тез уйку басты көктә.
 Ама баас йок, уйкуйа —
 Тепеси урду суйа!
 Илкин саде коркудан
 Тепинди бир-не суда,
 Сора дүшүнә калды:

«Беки... дүшүмдә
далдым?
Не гитмишим йорулмаа,
Тә йакыным уйанмаа...»
Бошлайынжа кендини
Гөлүн өптү дибини
Битки гөрдү дүшүнү...

Не зор байыр, ама
пиндикчә хызланэрым,
чыктыгы гиби омузларна,
хеп таа сансын санэрым!
Да нечин таа өтәә йа?
Канаат хеп нечин дийлим,
е нечин, нечин?

Көр карез качсын бендән,
Ко гитсин биздән хасет,
Хем кара бела ердән
Ко качсын! Салт калсын кысмет!

Йылдыздан да пиетчилик
еер куруйса хем четин,
хем дады — хыйар сеник,
йок жана не гетирсин

Түркүйсә йары-аслы,
йамулмаклан карышык,
тутунур ону чалсын
кендиси ким булашык.

ИЧИНДЕКИЛӘР

Д. Танасоглу.
ЩЕДРОСТЬ ДАРОВАНИЯ . . . 3

АСИРИМ

АСИРИМ	5
ИНАНЭРЫМ	6
УЗАҚ ҚОСМОСТАН	7
ТОПРАК	8
ЕНИЛЕНМАҚ	9
ГОРДҮМ СЕНИ, ТОПРАҚ!	11
ШАФҚ	12
ЕТТИ!	13
ЧИЙДЕМНАР	14
«САБАА ОЛЭР...»	15
ЕШИЛ ТҮРКҮ	16
ЕНИ	17
МАҒИ АЙЫН ДОКУЗУНДА	19
«ИСТЕРИМ УШАҚЛАР...»	21
БАН ДА	22
БУЖАҚ, САН ЕЖЕЛИМ!	23
ТУНА СУЛАРЫ	24
КАУШУМ	25
«ҒАБАНЖЫЛЫК...»	27
СУСМАҚ ТҮРКҮСҮ	28
СЕНСЕЛЕМИН МАСАЛЫ	30
«ВЕРДИЙСА МУЗАЛАР...»	32
ГИДЕРИЗ БИЗ	33
СЫРАЛАРЫМ	34
ҚИЯТЛАР	35
САЛЛАНГАЧ	37
СЕЛӘМ	39
ОСАННА!	41
ДОСТЛУҚ ИЧИН	42
ЛАФ ОЛМУШ	43
ҚЫР СЕСЛЕРИ	44
САЛЛАНГАЧТАН	45

ДУУМА ЕШИК	46
«ПАПУМ» ЕЛИМДА	47
ЕСМЕР ЕКМЕК	49
«АЛТЫН» КАПЛАР	50
САРЫ ПАПРАКЛАР	52
НИЖА БИЗДА	54
КАЛМЫШ	55
КЫРЫМСАА	56
КИМ ЧАЛМАМЫШ ТҮРКҮ	57
ТҮТЭРЫМ ТАА	59
ТЕ ДУУМА	60
ЖАНЫМДАН	61
ФЫШКАН	62
«ЛАФ ДОЛУ ДҮННА...»	63
СҮРҮҮҮ ГҮДЕР ОГЛАН	64
ЛУНГА-ДЕРЕЖИК	65
БИР КУЖАК БОИА	67
МАРТ, ИЧЕРИ	69
САУРГУН	71
АНАМ	72
ҒЫЛЛАР	74
УМУРЛАРЫН СЕНИН	75
ФЕСЛЕН	76
МАНИЖИК	77
ТОПРАКТА ҒОЛЛАР	78
ШҮПЕЛЕРИМ	79
«ҒОЛЖА ОҒМАҚЛЫ...»	80
АҒНА	81
«ПИЕТЧИ, БЕР АСЛЫ...»	82
ОМУР	83
МУЗА	85
НЕЙСИН, ОМҮР?	86
АТЛЫ ХЕМ КАНАТЛЫ	87
БИЛСАМ	89
АНГЫ ҒЫЛДЫЗДАН?	90
УМУТЛАН	91
ДАҒМА ДҮШҮМА ГЕЛЕР	92
ВАР ЕРИ	94
САНА	95
АҒ АЛТЫНДА	96
ЛАФ КУВЕДИ	97
КУЖАКЛАШМАК	98

ДЕТЛАР	100
АЧЫКЛАНМАК	101
ГАМЗАТЛАН ПАЛНЫЗЧА	103
ИОН ХУМУЛЕШТАН	105
ПОЭТ	106
АИ, МОЛДОВА, ВАТАНЫМ!	107

ПОЭМАЛАР, ЛЕГЕНДАЛАР, МАСАЛЛАР

ТАРАФЫМ	109
ЖАНЫМЫН АЙНАСЫНДА	114
ТАРАФЫМАН ПИЕТЛЕРИ	142
ДУШ МАСАЛЫ	158

ИНЖА ДУЙГУЛАР

СЕВДИМ	161
ГЕРЧЕКМИШ...	162
ГЕНЧЛИИН ОЛА БАХТЫ...	163
ГҮЛ	164
ОЛА СЕВДА	165
БЕКЛЕДИМ	166
ГЕЛДИН	167
ИСТЕРИШ	168
ЧИЙЛАР	169
ГЕЛСАНА	170
НЕЧИН?	171
ПАЛЫЗЫМ	172
ЛЕЙЛАКА	173
ГЕЧЕКСИН	174
БААШЛА	175
ТАА БИР КЕРА ГҮЗ	176
«КУЖААМ ДОЛУ...»	177
ДҮВЕН	178
ДУЙГУ	180
КЫСМЕТ	181

ГОЛГЕЛАР

ЕСКИ ГОЛГА	182
АРКА АРДЫНДА	184
УСЕКЛИИН КУЛУ	185
ДОМУЗА	187
ДЕМБЕЛ ДИННЕНМЕКТА	189
«НЕ ЗОР БАҒЫР...»	191

Бабоглу Николай Игнатьевич

Б 12 Тарафымын пиетлери: Стихлар / Худож. Д. Савастин. — Кишинев: Лит. артистикэ, 1988. — 194 с.

ISBN 5—368—00024—3

«Тарафымын пиетлери» — первая книга стихов известного гагаузского прозаика, автора многих рассказов и повестей на гагаузском и русском языках.

Даже названия разделов: «Асирим» («Мой век»), «Поэмалар, легендалар, масаллар» («Поэмы, легенды, сказки»), «Инжа дуйгулар» («Нежные чувства»), «Голгелар» («Тени») — говорят о разнообразии тематики поэтического сборника.

Б $\frac{4702150000-114}{M 756(10)-88}$ 24—88

ББК 84 Г

Литературно-художественное издание

НИКОЛАЙ ИГНАТЬЕВИЧ БАБОГЛУ

НАПЕВЫ РОДНОГО КРАЯ

(На гагаузском языке)

Художник

Дмитрий Иванович Савастин

Редактор Д. Танасоглу

Художественный редактор А. Святченко

Технический редактор Л. Моргунова

ИБ № 3507

Сдано в набор 18.02.88.

Подписано к печати 30.04.88.

Формат 70×90¹/₃₂. Печать высокая.

Бумага книжно-журнальная.

Гарнитура литературная.

Усл. печ. л. 7,17+0,07 вкл.

Уч.-изд. л. 6,63+0,04 вкл.

Усл. кр.-отт. 7,53. Заказ 188.

Тираж 3200. Цена 70 коп.

Издательство «Литература артистикэ»

277004, Кишинев, пр. Ленина, 180.

Центральная типография, 277068,

Кишинев, ул. Флорилор, 1.

Государственный комитет

Молдавской ССР по делам издательств,

полиграфии и книжной торговли.

ALBERT
1911

70 KON.